

**Марк пасқан
Ақ Тилаас**

Евангелие от Марка

МАРК ПАСҚАН АҚ ТИЛІААС

**Библияны кежирчең институтуды
Москва
2004**

Марк пасқан Ак Тилаас

Евангелие от Марка на шорском языке

Переводчик – Г. Косточаков

Богословский редактор – С. Сычев

Редактор – Л. Арбачакова

ISBN 5-93943-060-0

© Библияны кежирчең институты, 2004

Сөс алы

Қайран қыырчыған кижі!

Мна, сеен қолында Марк пасқан Ақ Тилаас номы. По ном пурунғу темде пас-салған полған, грек тилбе пас-салған. Пас-салғанынаң ала по номны қанче-қанче тиллерге кежиргеннер. Ам тезе пис аны пистиң тадар (шор) тилбе қыырар поларбыс. Ана ол наа-ла тадар тилбиске кежирген номы сеен қолында.

Ноо небе Ақ Тилаас? Пистиң тадар тилбе Ақ Тилаас теп, пурунғу грек тилбе Евангелие теп. Ээде Қудайдың Оғлу Иисус Христос Позының үргедийин адады: Ақ Тилаас теп.

Ол Иисус Христос пир темде по чарыққа келген полтыр. Ол келгенинең ала ийги муң чыл эрт-парды. Палестина теп черде туғып келтир. По чарыққа келип, кижилер аразында чөрүп, Ол Позының үргедийин чарлап чөрген. Ана ол үргедийи по номда. Кижі поэзияның сағыжынма, чүрегинме Ааң Ақ Тилаазын алынып, қыйалдан, өлүмнен, қайдығ да қара небелерден арғаланар полар, қоралбас чадыға кирер полар. Иисустың Ақ Тилаазы – кижилерге Ааң ақкелип ысқан андығ арғаланарынаң үчүн Ақ Тилаас полтыр. Ақ Тилаазок Иисус Христостың чарлап чөргенинең үчүн, қайғал эткенинең үчүн, Ааң өлгенинең, анаң тирилип турғанынаң үчүн айдылча.

Ноо кижѝ Марк? Марк теп адалған кижѝ олоқ темде олоқ Палестинада чатқан полтыр. Ол — Христос чолыба парған кижѝ полған, мында пасканының қайзын позы кӱрген полтыр.

Марк пасқан Ақ Тѝлаас номы Наа Чӱп Пичигинге кирча. Олоқ Пичигинге: Матвей пасқан, Ыйбан пасқан, Лука пасқан Ақ Тѝлаас номнар кирча; мнаң пашқа: Апостоллар эт чӱргени номы, Апостоллардаң ысқан қаттар номнары, Қудайдың ажылынып айтқаны номы кирчалар.

Наа Чӱп Пичиги Пурунғу Чӱп Пичигинме Қудай Пичиги (Библия) теп, адалча. Ол Қудай Пичиги по чарықта най қыырчаң ном. Ол ном қалықтардың кӱп тѝллерге кежирген, ноо да кижѝ Қудай сӱзин туған тѝлбе қырып, сағыжынма Аны алзын теп.

Анаң-аара слер ам Марк пасқан Ақ Тѝлаасты туған тѝлбе қыырап полчызар. Алында пѝстиң тѝлге Қудай Пичиги кезектеп ле кежирген полған. Аны И.М. Штыгашев 1883 чылда кежирген. Ол темнең ала мна-по пѝстиң Марк пасқанын кежиргени ле шықча, пашқа кежиргени полбады.

Библияны кежирчең институты Марк пасқан Ақ Тѝлаасты тадар тѝлге шығарарға полушқан кижѝлерге: тѝлдең тѝлге кежирчиге, шынықтачыларға паза пашқа да кижѝлерге улуғ алғыжын четтирча.

Марк пасқан

Ақ Тилаас

Пөлүк 1

Ыйбан теп Крестеечи келди

¹Қудайдың Оғлунаң Христос Иисустаң үчүн Ақ Тилаас, кижилер аразынға чет-келип, мна пееде тарала-берди. ²Ол небе Исаяя теп пророктың пичигинде пазылған ошқаш полды: «„Мна, Сең алдында тилаасчымны Мен ысчам. Ол тилаасчым парып, Сең чолың сала-берер“.

³Анаң, мна, ақ чаланда тилаасчызының қыйғы-үнү уғул-партыр: „Улуғ Қаанға чөерге чолын пелнеп-салаар. Чолы тўс ползын“ теп». ⁴Ол ақ чаланда Ыйбан теп Крестеечи шық-келген полтыр. Шық-келип, калық аразында чарлап чөре-берди: «Қудайға айланып, крестенаар, – теди, – Қудай слердиң қыйалларың шығарып, таштазын». ⁵Иудея теп чердиң қалығы, анаң Иерусалим теп тураның кижилери қалбан, – парчазы Ыйбанға келтирлер. Ыйбанға келип, постарының қыйалларын ажып, Иордан теп суғда Ыйбаннаң ол калық крестенди.

⁶ Ыйбан позы чы шабыр кезинип, тере курба курчанып чөргөн кижиге полтыр. Кескен шабыры төө-мал кылынаң пағлалтырған шабыр полтыр. Шарыткаш чиип, ачык мөт чиип, — ээде азран-келип чөртир. ⁷ Ыйбан чарлап чөрдиге: «Меең соонымда менеге күштигаарак кижиге келча-но, — теди, — келзе, Ааң азақ-кебин да мен шежип көрерге чарабас поларым. ⁸ Мен слердиге суғба крестепчам, Ол тезе слердиге Ағарың Тыннынма крестер» — теди.

Ыйбан Иисусты крестепча

⁹ Олоқ күннерде Галилея теп чердаа Назарет теп турадаң Иисус келтир. Ол келгенде, Ыйбан Аны Иордан-суғда крестеди. ¹⁰ Иисус суғдаң шықчығанында, өреге тегри олоқ ажыл-партыр. Ажыл-парған тегридең Ағарың Тын Иисустың үстүнге қалабуқчилеп учуғып түштир. ¹¹ Ағарың Тын учуғып түшкенде, өреге тегридең үн уғулды: «Сен — Меең көөлгенген Оғлумзың, Меең чақшы сананғаным Сенде» теп.

Иисус шайтанға шыңнаттырча

¹² Ааң соғада ол Ағарың Тын Иисусты чалаң-черге апартыр. ¹³ Чалаң-черде Иисус қырық күн полтыр. Анда шайтан Аны шыңнап көртир. Иисус анда аңнар аразында чаттыр, ангеллар Аға полужып чөртир.

Иисус Ақ Тилаазын чарлап чөре-берди

¹⁴ Пир темде Крестеечи Ыйбанны түрмеге одурсалтырлар. Андығ небе пол-парған соонда Иисус Галилея-черге келди. Келип, Қудайдың Ақ Тилаазын

анда чарлап чөре-берди. ¹⁵ «Тем четти! – теди, – Қудайдың Паштағаны чағын! Қудайға айланып, Ааң ысқан Ақ Тилаазынға пұдаар!» теп, айт чөрди.

Паштапқы үргенчиктери

¹⁶ Пир қада Галилея-талайының қажынча парып, Иисус ийги қарындашты – Симонма Андрейды көриб-алтыр. Лар, палық аңнарға ағларын алып, кебезинен аны суға суғыб-одурдылар. ¹⁷ Иисус ларға айтты: «Меенме пирге парааннаар. Меенме пирге парзаар, палыққа аннаачы эбес, – калыққа аннаачы поларзар» – теди. ¹⁸ Поны уғыб-алып, лар, ағларын таштап, Ааңма пирге олоқ пара-бердилер. ¹⁹ Иисус, анаң чўче парып, Зеведейдің оолларын – Якуппа Ыйбанны көриб-алтыр. Лар, кебелериндоқ одур-келлип, ағларын тағраптырлар. ²⁰ Көрүпла-алып, Ол ларды Позынма пирге парарғоқ кыыртыр. Лар, Зеведей-абазынма чалчы-кижилерин кебеде таштап, Иисуспоқ пирге пара-бердилер.

Иисус, кижилерди чазып, позының арығ кўжсин көргўсча

²¹ Лар, парып, Капернаум-тураға келдилер. Полған-на суббот күнде Иисус синагогаа келип, анда үргетти. ²² Ааң айтчығанын уғып, калық таңзынды: «Уқсаар, по кижиписти үргедип, қатчы-чозақчы кижичилеп эбес, улуғ паш-пилеечи кижичилеп үргетча-но» – тештилер. ²³ Ол темде олоқ синагогада айнаға туттырған пир кижиполған полтыр. Ол кижикыйғырды: ²⁴ «Пистиң аразында Саға ноо керек, Назарет-тура кижизи Иисус?! Сен писти пожат-саларға келдиң-но! Сен кем поларын уннапчам:

Сен — Кудайдың Ағарығың-но!» — теди. ²⁵Иисус аға қадығ айтты: «Шым пол, тепчам, по кижидең шық-пар!» теп. ²⁶Айтқан сөзи эрткенче, айна, кижини силгида-берип, тың аактағанче, ол кижидең олоқ шығара шық-партыр. ²⁷Поны көриб-алып, кижилер корукқанче қайғалдылар, өзере сураштылар: «По ноо полған, эзе? По қайдығ-қайдығ наа үргедиғ ба?! По кижипаш-пилеечи ошқаш, са: Ааң қолында, мна, айналар да чобаш полчаттыр-но?!» — тештилер. ²⁸Иисустың ады-шабы Галилея иштинде ылтам чайылды.

²⁹Синагогадаң шығала, Иисус Якуппа Ыйбанма қожа Симонма Андрейдың эминге келдилер. ³⁰Анда Симонның қазнези, эди-чаны изип-көйүп, ағрып чатчаттыр. Лар эмге киргеннери, ол эпчи-кижиниң ағрыпчығанын Иисуска олоқ айттылар. ³¹Иисус соғада қазнезинге парып, аны қолынаң ал-келип, азаққа турғус-салды. Ааң көргеннери — эпчи-кижиниң изийи сраңай эрт-партыр. Чазыл-парып, ол эпчи-кижи келген кижилерге стол салып, чөре-берди. ³²Порас түже, иир киргенде, қалық парчын ағрығ, айнаға туттырған кижилерди Иисуска, көрзин теп, ақкелиб-одурды. ³³Турада кижипал-бан, — түгезе Ааң эжик-алында толдра чыылыш-партыр. ³⁴Иисус көп ағрығ кижипал-бан, айнаға туттырған көп кижидең айналарын шығара сүрди. Сүрген айналарға тезе, Ол шынап кем полғанын кемге да айтпасқа айттырды.

³⁵Иисус пир күн эртен эрте, таң атқалақ темде тур-келди. Эмнең шығып, эн-черге парыбысты. Аанда пашқойып турды. ³⁶Симон чы өскелерибе Ааны тилеп чөртир. ³⁷Ааны таб-ал, Симон айтты: «Сени

кижилер тилепчалар-но» – теди. ³⁸Иисус аға айтты: «Пир ле по турада эбес, – парчын черлерде чарлап чөрерге Мен по чарыкка келдим-но. Анаң-аара мынаң ырақ эбес туралардың, ааллардың кижилеринге парааннаарок» – теди. ³⁹Эде Иисус Галилеяда парчын черде чөрүп, синагогаларда чарлап, айналарды шығара сүрүп чөрди.

⁴⁰Пир када Аға чазылбас палығлығ кижиди. Ааң алында тизеленип, чалғанып айтты: «Мени арығларға саназаан, арығлап-пер» – теди. ⁴¹Аға ачынып, Иисус аны колынма тегип, айтты: «Санапчам, арығ пол-пар» – теди. ⁴²Айтқан сөзи эрткенче, ол кижиниң палығлары чазылып, кижиди арығ пол-партыр. ⁴³Анаң Иисус чазыл-парған кижини пожатчадып, аға кадығ айтты: ⁴⁴«Меең сөзим ук, кемге да небе айтпа. Абыска ам парып, ол ла сени көрзин. По сеен арығ пол-парғаныннаң үчүн алғыштап, Моисей сөспегинде айтқан чозағыба Кудайға көдүриг көдүр. Сеен көдүриг эткениң кижилерге көрее ползын» – теди. ⁴⁵Ол кижиди тезе парып, ааңма полғанын аара-пеере чооктап чөре-берди. Анаң-аара тураға чукка кир полбан, Иисус эн-черде ле турды. Пилдирбен да турза, Аға парчын чердең кижилер келиб-одурды.

Пөлүк 2

Қыйбран полбас кижини часқаны

¹Қанче-қанче күн пажында Иисус пазок Капернаум-тураға парды. Анаара келгенде, табыш шықты: Ол эминде, теп. ²Анда сыраңай қалық толдра чылыш-парды. Эм иштинде да, эжик-алында да чер

пош калбады. Иисус эмде сөс айтты. ³Олоқ темде анаара төрт кижипир кижини эннеп аккелтирлер. Аккелген кижипир, агрып, кыйбран полбас полтыр. ⁴Калық толдра, Иисуска чағын аккел полбассың. Анаң-аара лар, Иисус одурған черинең өре эм үстүн ойуктап, ойуктаған тежикча кыйбран полбас кижини төжегинме пирге эм иштинге кире эндирдилер. ⁵Иисус, андыҥ Позыңа пүткенин көриб-алып, эндирген кыйбран полбас кижиге айтты: «Қыйалларың таштал-парды, палам» — теди. ⁶Андоқ қанче-қанче қатчы-чозақчы кижипир одурды. Иисустың по айтқан сөсти уғыб-алып, санандылар: ⁷«Андыҥ сөс кижипир айтчаң ма, эзе?! Қудай айтчаң сөзин айдып, по кижипир Қудайды қаралап айтча-но! Қудайдаң пашқа кем қыйалды таштар полча, эзе?» ⁸Иисус, лардың ээде сананчығанын пилиб-алып, айтты: «Слер нөöre ээде сананчызар? — теди. — ⁹Мен по кыйбран полбас кижиге ноо да айтсам: „Қыйалларың таштал-парды“ теп, айтсам ма, эбезе: „Тур, төжегин алып, пар“ теп, айтсам ма, — ноо да айдып эдерге Меең күжим чедер, — теди. — ¹⁰Кижиниң қыйалын таштарға по чарықта Кижипир Оғлуның күжипир пар полып чедерин мна көраар» — теди. Ээде айдып, агрыҥ кижиге айтты: ¹¹«Айтчам саға: тур, төжегин алып, эмге пар» — теди. ¹²Айтқан сөзи эрткенче, ол кижипир поэзи азаққа турды. Төжегин алып, кижилер көзүнче чөрүп, пара-берди. «Андыҥ небе по чашқа көрбедибис!» теп, кижилер, қайғалыжып, Қудайды алғап пақтадылар.

Иисус Левийды Позыңма пирге парарға қыырча

¹³Анаң Иисус пазоқ талай қажынға парды. Анаара Ааң сооба көп калық парып, чыылыштыр. Ол

ларды үргет чөрди. ¹⁴Пир қада, албан төлепчең пир черин эртизип, Иисус Алфейдин оғлун Левийды көриб-алтыр. Көриб-алып, аға айтты: «Мееңме пирге пар» теп. Левий, олоқ турып, ижин таштап, Иисуспа пирге пара-берди. ¹⁵Анаң пир қада Иисус Левийдин эминде полды. Анда одурып, табақ чиип одурды. Андоқ Ааңма қожа Ааң үргенчиктери, көп албанчы-кижи, көп қыйаллығ да кижиполып, чиип одурдылар. Андығ қалық, эзе, Ааңма қожа көп чөртир. ¹⁶Иисустың албанчы, қыйаллығ кижилербе қожа чиип одурғанын көриб-алып, қатчы-чозақчылар фарисейлербе, Ааң үргенчиктеринге келип, айттырлар: «Нөöre Ол, эзе, албанчыларба, қыйаллығ кижилербе пирге чиип одурча?» – тедилер. ¹⁷Поны уғыб-алып, Иисус ларға айтты: «Қазық кижиге эбес, ағрығ кижиге эмчи керек-но. Ақ-сағыштығ кижини эбес, қыйаллығ кижини Қудайға қыырағға Мен келдим-но» – теди.

Ураза керегинең үчүн чооқ

¹⁸Пир темде Крестеечи Ыйбанның үргенчиктеринме фарисейлер ураза туттылар. Ол темде пир кижилер, Иисусқа келип, сурадылар: «Ыйбаның үргенчиктеринме фарисейлердин үргенчиктери ураза тутчаң темде Сең үргенчиктери тезе нөöre ураза тутпан чөрчалар?» – тедилер. ¹⁹Иисус ларға айтты: «Аймақчылар, тойға келип, кижиполған оол ларба пирге полғанче, ураза тутчаң-педи? Кижиполған оол ларба пирге полғанче, ларға ураза тударға керек чоқ-но, – теди. – ²⁰Кижиполған оолды аймақчылар аразынаң алыбызар тем келероқ. Ана анда ла аймақчылар ураза тударлар, – теди. – ²¹Ұреп-парған кепке

наа набачы тигерге чарабас. Ээде этсең, наа тавар эски таварды чара талап, полған тежиктең улуғаарақ тежик полыбызар-но, — теди. — ²² Наа сыра пожап-парған тере шапчакка урып турғузарға чарабас. Ээде этсең, сыра, ачып-турып, эски тере шапчакты талабызар. Наа сыра наа шапчакка ла урып турғузарға керек-но» — теди.

Суббот күн кижиге пүдүрген-но

²³ Иисус пир суббот күнде өскен қыра аразынча парды. Ааң үргенчиктери, аштап-парып, аш паштактарын үзүп, чиидилер. ²⁴ Фарисейлер, поны көриб-алып, Аға айттылар: «Ноо штепчалар, көр! Суббот күнде андығ небе штерге чарар-педи?!» — тедилер. ²⁵ Иисус ларға айтты: «Давид-қаан, позының кижилеринме қожа пир када аштап чөрүп, ноо небе штегенин слер ноо, кыырбадаар ба? — теди. — ²⁶ Ол керек улуғ абыс Авиафар теминде полған, са? Давид, Қудай Өргезинге кирип, андағы ызық қалажын алып чииген-но, кижилеринге да перген. Ол ызық қалажын тезе абыстардаң пашқа кемге да чиирге чарабас полған, са?» — теди. — ²⁷ Анаң ларға айтты: «Эткенде, кижиге субботқа пүдүрбеен, суббот күн кижиге пүдүрген-но, — теди. — ²⁸ Анаң ара Кижиге Оғлу субботтың да Қааны полча-но» — теди.

Пөлүк 3

Қолы қур-парған кижини часқаны

¹ Олоқ күн Иисус пазоқ синагогаа келди. Анда қолы қур-парған пир кижиге полтыр. ² Иисус ам ноо эдер теп, фарисейлер анда полып, маттап көртирлер.

Субботта Иисус кижини часса, соонда Аға найнарға көрдилер. ³Иисус қолы қур-парған кижиге: «Пистиң ортазынға келип, тур» — теди. ⁴Фарисейлердең тезе сурады: «Субботта, эзе, ноо небе штерге чарар: чакшы небе штерге ба, чоқ чабал небе ба? Кижиде қудын арғаларға ба, эбесе арығ тынын шығарарға ба?» — теди. Фарисейлер небе айтпан турдылар. ⁵Андығ полғанда, Иисус, ларға чакшы эбес көрүп, лардың сағыштары қадыынға ачығланып, пайағы кижиге айтты: «Қолыңны үдре тарт» — теди. Ол кижиде қолын үдре тартты. Қолын тартқан темде қолы қазық пол-партыр. ⁶Фарисейлер тезе синагогадаң шығып ла, Ирод-қаан кижилеринме чөптеш-келип, Иисусты өдүрерге керек теп, чөп шығардылар.

Айналар Ааң алдынға түшчалар

⁷Иисус чы үргенчиктеринме пирге мынаң талай қажынға пара-берди. Галилеядаң, Иудеядаң келген көп қалық Аны сүрүжип парды. ⁸Идумея-чердең да, Иерусалим-турадаң да, Иордан-суғдың ол чанынаң да, Тир, Сидон-туралар қыйзындағы черлердең да көп қалық, Ааң қайғал эткенин уғыб-алып, Аға келгилеп, чыылышты. ⁹Қалықтың андығ көбинге қыстатпасқа, «Маға кебе пелен полып турзын» теп, Иисус үргенчиктеринге айтты. ¹⁰Ааң көп кижиде часқанын уғып, қалық, Аға қолба тегейин теп, санап, Аны наара пас-турды. ¹¹Айналар, Аны көреле, Ааң алдынға түжип, «Сен Қудайдың Оғлузың!» теп, қыйғырыштылар. ¹²«Менең үчүн ноо да айтпалаар» теп, айналарға Ол қадығ айт-турды.

**Ўргенчиктеринен он-ийги апостолды
таллағаны**

¹³Анаң Иисус, пир таға шығып, керек кижилерди Позыңа қыырды. Қыырған кижилер Аға келди. ¹⁴Келген ўргенчиктеринен Ол он-ийги кижиди таллаб-алды, таллаған кижилерди апостоллар теп, адады. «Мееңме пирге чөрүп поларға, чарлап ызарға Мен слерди талладым. ¹⁵Айналарды шығара сўрерге кўштиғ поларзар» – теди. ¹⁶Ол таллаған он-ийгиден ады-шолазы мна: прези – Симон, аны Пётр (Таш) теп, адады. ¹⁷Прелери – Зеведейдин ооллары – Якуппа Ыйбан, ларды Боанергес (Кўзрек ооллары) теп, адады. ¹⁸Ўскелери – Андрей, Филипп, Варфоломей, Матвей, Фома, Алфейдин оғлу Якуп, Фаддей, Симон Кананит, ¹⁹паза Иуда Искариот, – сонында Иисусты садып перген кижизиди.

**Ағарығ Тынынаң ўчўн
чабал айтқаны ташталбас**

²⁰Анаң, тағдаң энип, эмге нан келдилер. Анда қалық эдоқ чыылыш-партыр, – чиирге да маң чоқ полды. ²¹Олоқ темде, Иисуспа андығ полчығанын уғала, Ааң чағын қарындаштары, Ааң сағыжы шық-партыр теп, сананыжып, Аны алып, аппаратарға келген полтырлар. ²²Олоқ темде Иерусалимнен қатчы-чозақчылар келди, айттылар: «Ол қайдан кўш алып, айналарды шығара сўрча, эзе? Вельзевул теп айналардың қааны Ааң иштинде пар полтыр. Анчун айналарды Ол шығара сўрча-но» – тедилер. ²³Андығ небе уғыб-алып, Иисус қатчы-чозақчыларды Позыңа қыырып, ларға тўйлеп айтты:

«Шайтан, эзе, пос-позыңны шығара сүрери полча ба? — теди. — ²⁴Қаан тутчаң чери, поэның иштинде шағланыжып, ийги чара пөлүн-парза, андығ каан чери пек тур полбас, са? — теди. — ²⁵Эм кижилери, өзере шағланыжып, ийги чара пөлүн-парзалар, андығ эм пек тур полбазок, са? — теди. — ²⁶Шайтан, пос-позыңма шағланыжып, ийги чара пөлүн-парза, андығ шайтан эдоқ пек тур полбас: андығ пол-парғанда, ааң өлүми келди, эткенде, — теди. — ²⁷Күштиғ кижиниң эминге кир-келип, пурнада ээзин негип-пағлап, анаң на ааң небелерин поэына аларзың, са? — теди. — ²⁸Шын айтчам слерге: кижиниң қайдығ да қыйалы ташталар, ноодаң да үчүн чабал айтқаны ташталар, — теди. — ²⁹Чағыс ла Ағарығ Тынынаң үчүн чабал айтқаны қачан-да ташталбас. Ол чабал айтқан кижиниң қыйалы по чашқа ташталбан қалар» — теди. ³⁰Ааң иштинде қара айна пар полтыр теп, андығ айтқанын уғып, анаң-аара Иисус поны айттыр.

Иисустың ичезибе қарындаштары

³¹Иисустың ичезибе қарындаштары Аға келтирлер. Ташқарда турып, Аны қыырағға кижи ыстылар. ³²Ысқан кижи келгенде, Иисустаң эбире көп қалық одурды. Ысқан кижи Аға айтты: «Ичезиңме эр-қыс қарындаштарың ташқарда турып, Сени сурапчалар» — теди. ³³Поны уғыб-алып, Иисус айтты: «Меең ичем кем, қарындаштарым кем?» — теди. ³⁴Эбире одурған кижилерди көрүп, Позы айтты: «Мна мында одурчаң кижилер, слер ла Меең ичемзар, слер ла Меең қарындаштарымзар-но, — теди. — ³⁵Қудай санапчаң небени эткен кижи Маға эр-қарындажым, Маға қыс-қарындажым да, Маға ичем да полар-но!» — теди.

Пөлүк 4***Ўренчи ўрен салғанынға
төйөлеп айтқаны***

¹Иисус пазок талай қажында кижилерди ўргетти. Көп қалық чыылышқаннаң аара, Ол суғдағы кебеде айдып одурды, кижилер тезе талай қажында уғып турды. ²Ол көп небеге төйөлеп айдып ўргетти. Ўргедип, айт чөрди: «³Уғаар Мени! Мна, ўрен саларға ўренчи шықтыр. ⁴Ўреннеген ажынаң пир ўрени чол қажынға тұш-партыр. Куштар учук келип, аны чиибистирлер, — теди. — ⁵Пашка ўрени ас тобрақтығ таштығ черге тұш-партыр. Тобрағы қалын эбес полғанда, ол ўрен, қылғалап, чердең қапчый шық-келтир, — теди. — ⁶Күн шығып шал-турғанда, ол шыққан ўрен, тазылы терең эбестаң аара, күнге көйүп, соғада кур-партыр, — теди. — ⁷Ўреннериниң прези тезе қазалчық тылалығ черге тұш-партыр. Қазалчық тыла өзеле, ол шықчыған ўренни пазып, пасқан ўрен күтпен қалтыр, — теди. — ⁸Өске ўреннери тезе чақшы тобрақтығ черге тұш-партырлар. Өскилеп, паштақ пүт-келип, көп күткен ўрен пертирлер, — черге салғанынаң прези одус қатнап көп, прези алтон қатнап көп, қайзы чүс қатнап көп күткен ўрен пертирлер», — теди. ⁹Иисус анаң айтты: «Қулақтығ кижиди уғыб-алзын!» — теди.

¹⁰Соонда, Иисус ўргенчиктеринме чағысқа қалғанда, он-ийги ўргенчиги төйө сөзи керегин сурадылар. ¹¹Иисус ларға айтты: «Қудайдың Паштағанының чажыт небелери слерге көрүнча, пашка кижилерге тезе ол небени төйө сөстер ле уңнаттырча, — теди. —

¹²Пашқа кижилер чы, лардың қарақтары да пар полза, — көрбенчалар, қулақтары да пар полза, — уқпанчалар. Лар Қудайға айланманчалар, қыйалларын Қудай таштазын теп» — теди.

¹³Анаң сурады: «Слер ноо, — төөй сөстиң тилаазын пил полбадаар ба?! Андығ полза, парчын төөйлеп айтқанымны, эзе, қай пилерзар? — теди. — ¹⁴Ұренчи, ол — Қудай сөзин кижиниң сағыштарыңға үреннеп чөрча, — теди. ¹⁵Чол қажында түшкен үрен — ол миндиғ кижидең үчүн айтқаны: ааң сағыжынға сөс салған темде шайтан аға келип, үреннеген сөзин соғада оорлап парыбысча, — теди. — ¹⁶Таштығ черге түшкен үрен — ол миндиғ кижидең үчүн айтқаны: сөсти уғала, аны, өргүнип, поэна алыбысча. ¹⁷Поэнының иштинде тезе сөске өзерге пербен, аны үр тем шығара тут полбанча. Соонда, ачығлар түшкенде, эбезе ол сөстең үчүн қыстағаннарында, алған сөсти олоқ таштабысча, — теди. — ¹⁸Қазалчық тылалығ черге түшкен үрен — ол миндиғ кижидең үчүн айтқаны: кижидең сөсти уғып, поэна алды. ¹⁹Күн-сайа сағыжынға түшкени-қалғаны тезе, пайлап киченгени тезе, пашқа да қычағлары андығ кижиниң иштинге кирип, ааң алған сөсти поэнып, чоқ этчалар. Анаң-аара ааң алған сөс үренин четтирбен қалча, — теди. — ²⁰Чақшы черге түшкен үрен, ол — миндиғ кижидең үчүн айтқаны: кижидең сөсти уғып, аны поэнының иштинге алын-салып, маттап тутча. Анаң-аара андығ кижилер ол сөс алып, алған сөстең прези одус қатнап көп, прези алтон қатнап көп, қайзы чүс қатнап көп постарыңа үрен четтирчалар» — теди.

***Чажынған қайдығ да небе,
шығып, кижиге көрүнер***

²¹Анаң Иисус ларға айтты: «Чарытқыш алып, аны эмге нооға аққирчалар, эзе? Пре аяқ алтынға, эбезе пре орун алтынға суксаларға ба аны аққирчалар? Чок, аны пре небениң үстүнге турғузарға, чарытсын теп, аққирчалар-но! — теди. ²²Чажынған қайдығ да небе, шығып, кижиге көрүнер. Таштына шықпас чажыт небе полбанча, — теди. ²³Қулақтығ кижиге уғыб-алзын!» — теди.

²⁴Анаң айтты: «По уқчығанын пилинип уғаар: кижини темнеп олоқ шенмоқ слер постарың темнеттирерзар. Слерге, поны уқчыған кижилерге, артығы да қожулар, — теди. — ²⁵Кемниң пре небе пар полза, аға көп перилер, кемниң пирда небе чок полза, ол кижиден қалғаны да алылар» — теди.

Ўренни чер позы өстүрча

²⁶Анаң айтты: «Қудайдың Паштағаны, ол — по небе ошқаш: кижиге, қыразынға парып, черге ўрен сал-салды, — теди. — ²⁷Ўрен сал-салып, кижиге қараа узуп, күндүс штеп чөрүп, салған ўренни тегбенча, ўрен тобрақтаң шыққанын, өзүп турғанын кижиге пирда пилбен қалча, — теди. — ²⁸Салған ўренин чер позы өстүрча: паштап өлең шығарча, анаң паштак пүтча, эңне соонында паштакты ашпа толдырып, пыштырча, — теди. — ²⁹Аш ла пыш-парғанда, кижиге, орғағын тут-келип, қыраға парча: аш кезер тужы келе-бертир» — теди.

Горчицаң үренинге төйлеп айтқаны

³⁰Анаң айтты: «Кудайдың Паштағаны, ол – ноо небе ошқаш? Ноо небеге төйлеп айтқан сөспе аны пилдирип көргүзерге? – теди. – ³¹Кудайдың Паштағаны, ол – горчицаң үренинге төй. Горчицаң үрени, аны черге салғанында, по чер үстү үренердең энне аақ үрен полча ол, – теди. – ³²Анаң тезе ол үрен чердең шығып өзе-бергенде, по чер үстү өзүмнердең энне улуғ өзүм пол-парча ол: ааң поғда салалар көлегинде полып, тегри қуштар постарының уйаларын штепчалар» – теди.

³³Эде көп төйлеп айдып, қалық уғар шени, аға чарлап чөрди. ³⁴Қалыққа Иисус төй сөстең пашқа сөс айтпады. Ұргенчиктеринме чағысқа қалғанда, ларға парчын төйлеп айтқанын шежип пилдирди.

Иисус талайда салғын тоқтатча

³⁵Олоқ күннің ииринде Иисус үргенчиктеринге айтты: «Талайдың ол чанынға кежеенер» теп. ³⁶Лар, қалық таралып парыбысқанда, Ол одурған кебеге кирип, Ааңма пирге ығып пара-бердилер. Анда мынаң пашқа да кебелер полды. ³⁷Талайды кешчиғаннарында, улуғ салғын шап шықтыр. Суғ толқуғлары кебе ажыра шап, кебени суғба толдыра-берди. ³⁸Иисус тезе кебезиниң соо чанында абыр узуп чаттыр. Пораан шабысқанда, Аны усқадып, айттылар: «Ұргедигчи! Пис суға түшчабыс-но, Саға парчын пир-педи?» теп. ³⁹Ол олоқ тур-келди, салғын тоқтадып, талайға айтты: «Абыр полып, тоқтап тур!» теп. Салғын олоқ тоқтап, улуғ шым-шырык

түш-парды. ⁴⁰«Слер ноо андыҕ қортуқ кижилерзар? Слер ноо, Қудайға пүтпенчизар ба?» теп, Иисус үргенчиктеринге айтты. ⁴¹Үргенчиктери тезе қорукпаны қорук-пардылар. Аақ-теек пол-парып, өзере сураштылар: «Ол шынап кем, эзе? Салғын да, талай да Ааң сөзин уқчаттыр» – тештилер.

Пөлүк 5

Шериғ шен айналарға туттырған кижини часқаны

¹Талайдың ол чанынға кежип, лар Гадара теп черге кирдилер. ²Иисус кебезинен шықчығанда, айнаға туттырған пир кижиде Аға үдре келди. ³Ол кижиде кижиде сөөктерин чығчаң черде чаттыр. Айназы пасқанда, ол кижини кем да, илчербебе да пағлап, тут полбандыр. ⁴Кижилер аны көп када илчербебе пағлап, қолын-азағын тебирбе пектептирлер, ол тезе илчербе үзе тартып, пектеген тебирди чара шап-салчаң. Кем да аны абыттыр полбады. ⁵Кижиде сөөктерин чығчаң черде да, тағдың пағрыларында да ол күндүс-қараа қыйғырып-шақтап, ташқа шабынып чөрдиди. ⁶Ол кижиде Иисусты ырақтаң көреле, үдре чүгүр келип, Ааң азағынға тизелен түшти. ⁷Түш-келип, тың қыйғырып айтты: «Саға менен ноо керек, эзе, өре турған Қудайдың Оғлу Иисус?! Қудай адынаң чалғанчам: моғатпа мени!» – теди. ⁸Иисус тезе кижиде айнаға: «По кижидең шық-пар, айна!» – айт-турды. ⁹Анаң айнаның адын сурағанда, айна айтты: «Пис көппис, анаң-аара адым шериғ» – теди. ¹⁰«Писти по чердең сүрбезең» теп, айналар Аға чалғана-берди.

¹¹Андағы тағ пағырында шошқалардың улуғ өөр оттап чөртир. ¹²«Писти по шошқаларға ыза-бер, лардың иштинге киргейбис» теп, айналар сурандылар. ¹³Иисус ларба чөпке кирди. Чөпке киргенде ле, айналар, кижидең шығыбыза-берип, парып, шошқалардың иштинге кирбистилер. Айналар кирбискенде, ийги муң шени шошқа өөри чүгүр-келип, чар пажынаң талайдың суға тўжип, пурлук-парды. ¹⁴Поны көриб-алып, кадаачылар қорукқан озыба тезип, чағын тура-аалларға тестилен, көргеннерин анда қалыққа айттылар. Қалық ноо пол-парғанын көрерге мынаара келди. ¹⁵Иисусқа келип, анаң көргеннери – шериф шен айналарға туттырған полған кижиде ам сағыжы чарық пол-партыр: кеп кезинип, абыр одурчаттыр. Андығ небе көриб-алып, кижилер қорукпаны-қоруктылар. ¹⁶Айналығ кижиде, шошқаларба ноо полғанын көрген кижилер келген қалыққа парчын айттылар. ¹⁷«Пистиң черибистең шығып, пара-бер» теп, лар Иисусты сурап-киченип келдилер. ¹⁸Иисус парарға чепсенди. Парып, кебеге кирчиғанда, пайағы айналарға туттырған полған кижиде: «Сеңме пирге мен парайын ма?» теп, суранды. ¹⁹Иисус тезе, ааңма чағдабан, айтты: «Мееңме эбес, – эмиңе пар. Эмге келип, саға Улуғ-Қаан по чақшы эткенин эмдегилерге айда-бер» – теди. ²⁰Аанзы тезе Он-Туралығ черге парды. Аға Иисус чақшы эткенин кижилерге анда чоқтап чөрди. Уққан кижиде қайғалып турды.

Иаирдың қызычағын часқаны

²¹Иисус чы кебебе пазоқ талайдың ол чанынға кешти. Кежип чеделе, Аға үдре көп қалық чылыш-парды. Ол талай қажында қалды. ²²Анаң Аға

Иаир теп пир синагогаң пажаачызы келди. Келип, Ааң азағынға түшти, ²³ киченип айтты: «Қызычағым өлча! Парааң, аны алғап, аға қолың салзааң, қазықтап, ол тириғ қалар» — теди. ²⁴ Иисус Иаирба пирге пара-берди. Ларба қожа, Аны қыстағанче, калық көп пардок.

²⁵ Парчаң калық аразында анда пир эпчи-кижи полтыр. Қаны ағып тоқтабас ағрығба ол пре он-ийги чыл ағрыптыр. ²⁶ Эмчилерге көп чөртир. Парчын пар небелерин қорадып, пирда чазылбан қалды. Аға чабалаарақ та пол-партыр. ²⁷ Иисустаң үчүн табыш уғала, мынаара четти. Қалық аразынға кирип, кес-ти чанынаң Ааң кебин тегибисти. ²⁸ «Ааң кебин тегзеем, чазыл-парарым» теп, ол поэна айдынған полды. ²⁹ Иисуска тегип ле, сраңай қан аққаны тоқтап, ағрығба чазылғанын эди-чаныба пилинди. ³⁰ Иисус Поэнын күжи шықчығанын олоқ пилинип, кижилерге айланғанче сурады: «Кебимни кем тегди?» теп. ³¹ Ұргенчиктери тезе Аға айттылар: «Қалық Сени қыстап турчығанын көрүп, кебимни кем тегди теп, нөöre сурапчаң» — тедилер. ³² Эде да айтсалар, Иисус, эбире көрүп, Аны теген кижини тилеп ле көрди. ³³ Қорук-парып пырлашқан эпчи-кижи, аанма ноо пола-бергенин пилип, Иисуска пазып келди. Ааң алынға олоқ тизеленип, шынын айт-перди. ³⁴ Иисус аға айтты: «Қызым! Қудайға пүдүжиң сени арғалады. Абыр-қазық полып, пар» — теди.

³⁵ Иисус поны айтчығанда, синагогаң пажаачызының кижилери келип, пажаачыға айттылар: «Қызың өл-парды. Ұргедигчини аарыштырарға ам керек пе?» — тедилер. ³⁶ Иисус, по айтқанын

уғыб-алып, синагогаң пажаачызынға айтты: «Қорукпа, Қудайға ла пүт» — теди. ³⁷ Пётрды, Якупты, Якуптың қарындажы Ыйбанны ла Позыңма алып, өскелерин артызып, Иаирға пара-берди. ³⁸ Синагогаң пажаачызының эминге келдилер. Иисус эмге киргени, — кижилер, көннүлери пулғанып, ылғап сықташчалар. ³⁹ Иисус ларға айтты: «Нооға, пулғанып, ылғапчызар? Қысчақ өлбеди-но, ол узуб-одурча» — теди. ⁴⁰ Ааң по айтқанын уғып, қатқырдылар. Иисус тезе парчазын ташынға сүрди. Қысчақтың абазы-ичезин, Позыңма полған кижилерин алып, қысчақ чатқан черинге кирди. ⁴¹ Қысчақты қолынаң алып, айтты: «Галита, кум!» теп. По сөс: «Айтчам, тур, қысчақ!» — тегени. ⁴² Айтқан сөзи эрткенче, қысчақ тур-келип, чөр шықты. Қысчақ пре он-ийги чаштығ полтыр. Парчын кижиде, ааң по қазық турғанын көрүп, найле таңзынды. ⁴³ «Меең по эткеним пир да кижиде уңнабазын» теп, Иисус кижилерге қадығланып айтты, абазы-ичезинге тезе теди: «Палларыңа чиеш пераар» теп.

Пөлүк 6

Туған черинде пророкты пирда тоолабанчалар

¹ Анаартын шығала, Иисус Позының туған черинге кирди. Ааңма пирге Ааң үргенчиктери парды. ² Суббот күн чет келгенде, Ол, синагогаа паррып, анда үргеде-берди. Аны укқан қалықтың көбизи, найле таңзынып, айдыштылар: «По айтқаны Ол қайдаң тапты-не?! Аға қайдығ, эзе, терең сағыш

перилген, са?! Ааң қолы миндиң қайғалларды қай этча, эзе?!³ Ол мындағы ағаш-ус кижі эбес-педи? Ол пистинң Марияң оғлу эбес пе? Ол пистинң Якуптың, Иосеттың, Иудаан, Симонның қарындажы эбес пе? Ааң қыс-қарындаштары мына, пистинң арабыста, эбес пе?» – тештилер. Ээде айдыжып, Аны чаратпан-салдылар. ⁴ Иисус тезе ларға айтты: «Пророкты қайда-да улуғ тоолапчалар. Ааң туған черинде ле, ааң қарындаштар аразында ла, ааң поэнының эминде ле аны тоолабанчаннар» – теди. ⁵ Андығ полғанда, Ол туған черинде пир да қайғал небе эдип полбады, қайы ағрығ кижилерди ле часты, ларға қолын салып. ⁶ Кижилердинң пүтпенчиғанға таңзын-турды. Кедре турған аалларға соонда парып, андағы кижилерди үргедип чөрдди.

***Иисус он-ийги апостолын
кижи аразынға ысча***

⁷ Анаң Иисус, он-ийги үргенчигин Поэыңа қырыб-алып, айналарды шығара сүрерге күш ларға перип, қалық аразынға ларды ийгидең ысты. ⁸ Ызып, Иисус ларға айтты: «Тайақтаң артық пир да небе: қап та, азық та, ақча да албан, ⁹ теген ле өдүк кезинип, ийги кеп кеспен параар, – теди. – ¹⁰ Қайда да турған эмге кирип, анда керек темнериң қалаар, – теди. – ¹¹ Пре кижилер, слерди кирдирбен, укпаза, слер, лардың черинең шықчадып, азақтарың силгинаар, – тоозыннары түшсин. Аанзы лардаң тоғра көрее ползын. Шын слерге айтчам: чарғы күнинде Содом, Гоморра теп тураларға обал түшкенинең андығ штеген кижилердинң черинге улуғаарак обал

түжер» — теди*. ¹² Үргенчиктери парып: «Кудайға айланып, Ааң ағынға кираар» теп, кижилерге чарлап чөрдилер. ¹³ Көп айнарды шығара сүрип, ағрың кижилерди қайақпа шылап-келип, частылар.

Ыйбан теп Крестеичиниң өлүми

¹⁴ Иисус аттығ-шаптығ пола чөр. Иисустаң үчүн уғыб-алып, Ирод-каан айттыр: «Ол — тирилип турған Крестеичи Ыйбан, полар. Анчун қайғаллығ небе ол эдип чөрча» — тептир. ¹⁵ Пашқа кижилер тезе айттырлар: «Ол — Илия» теп. Қайзы тезе: «Ол — пророк, эбесе пророктардаң прези» теп. ¹⁶ Ирод тезе позының сананғанынаң шықпан, айт чөрди: «Ол — мен пажын кестирген Крестеичи Ыйбан-но. Ол тирилип турған полтыр-но» — теди.

¹⁷ Қанче-қанче темниң алында миндиғ небе полған полтыр: ол Ирод, Ыйбаны туттырып, түрмеге одурт-салған полтыр. Ол темде Ирод, Филипп-қарындажының эпчини — Иродиаданы алып, ааңма чатқан полтыр. ¹⁸ Ыйбан, андығ керекти уғыб-алып, Иродқа: «Қарындажыңның эпчини аларға чакшы эбес-но!» — теген полтыр. ¹⁹ Иродиада, ааң андығ айтқанын уғып, Ыйбанға өчештир. Аны өдүрерге санап, ағлақ тилептир. Ана Иродиадааң сөзин уғып, Ирод Ыйбанны түрмеге одурт-салған полтыр. ²⁰ Ирод позы тезе Ыйбанны ақ-сағыштығ, ағарың кижиге тоолап, аны тегбеди, қорукқанче шеберлептир. Ыйбан айтқанын тың аарынып укса да, аны кын-кел уқтыр.

²¹ Иродтың туған күнинде Иродиадаға қара керегин штеп-саларға ағлақ келишти. Улуғ пийлерин,

* Энне пурунғу пичиктерде по сөстер чок.

шерифдин пашчыларын, поэзияны Галилея-чердин улууларын Ирод поэзияга кырып, пайрамнарға пай стол салтыр. ²²Иродидаан кызы шыгып, Иродтың, аймакчыларының алында чараш серкиш серкип, лардың көңүнге четкен полтыр. Ирод-каан аға: «Нооны да суразаң, – перерим саға» теп, айткан полтыр. ²³Аймакчылар көзүнче қарғанып, Иродидаан кызынға айткан полтыр: «Нооны да суразаң, парчын перерим саға, мең қаан черимниң чардығы да суразаң, саға перерим» теп. ²⁴Қыс, ичезинге парып: «Ноо небе сурайын?» теп, чөптешкен полтыр. Ичези аға: «Крестеечи Ыйбанның пажын сура» теп, айткан полтыр. ²⁵Ол қыс, Иродқа олоқ нанып: «Крестеечи Ыйбанның пажын аяққа салып, олоқ маға пер» теп, айткан полтыр. ²⁶Поны уғыб-алып, Ирод-каан улуғ ачыға түштир. Ачыға да түшсе, аймакчылар көзүнче қарғанып перген сөзинең шықпан-салды, қыс сурағанын штеп-салтыр. ²⁷Шериф-кижини олоқ түрмеге ызып, Ыйбанның пажын ақкелерге айткан полтыр. Аанзы парып, Ыйбанның пажын кести. ²⁸Кескен пажын аяққа салып, қысқа ақкелип, пер-салды. Ол қыс тезе аны ичезинге аппарып пертир. ²⁹Ыйбанның үргенчиктери, үргедигчилери өлгенин уғыб-алып, ааң өлген сөөгин алыб-алып, чығ-салтырлар.

***Пеш муң эр-кижини
пеш қалашпа тоостырғаны***

³⁰Тем пажында апостоллары Иисуска нанқылап келди. Лар ноо қалық араларында эткенин, кижилерди ноо небеге үргеткенин Аға парчазын айдып

пилдирдилер. ³¹Иисус ларға айтты: «Ам эн-черге слер öзалынаң парып, арий тынаныб-алаар» – теди. Қалық күн-сайа көп келип-полып, ларға чииш та чиирге маң чоқ полды-но. ³²Эткенде, лар öзалынаң пир эн-чер саара кебебе ыға-бердилер. ³³Парчын чердең келген көп қалық, лардың по кедре парғанын көриб-алып, ларды таныб-алтырлар. Кижилер, суғ қажынча чүгүрип, лардың ықчаң черинге пурнада келтир, анда чыылыш-партыр. ³⁴Черинге чедип, Иисус кебезинен шыққанда, көп қалық чыылыш-парғанын көрди. По чыылышқан кижилер қадаачы чоқ қойларға төөй теп, сананып, ларға ачынды. Олоқ ларды көп үргетти. ³⁵Көп тем эрткен соонда үргенчиктери, Аға келип, айттылар: «Мында кижичаптанчыған чер-но, тем да айбын, – тедилер. – ³⁶Ам қалықты пожат, ол чағын аалларға парзын. Анда чииш-табақ постарыңа алып, чииб-алзын» – тедилер. ³⁷Иисус ларға айтты: «Қалыққа чиишти слер перзар» – теди. Ұргенчиктери Аға айттылар: «Писке ноо, – парып, пре ийги чүс, полар, динарий-ақчаға чииш алып, қалық азырарға ба?» – тедилер. ³⁸Иисус сурады: «Слердің қанче қалаш пар? Парып, көраар» – теди. Лар, көр-келип: «Пеш қалаш пар, ийги палық парок» – тедилер. ³⁹Андығ полғанда, Ол ларға: «Қалықты пөлеп, көк өлең черге пөлүктербе аны одурттаар», – теди. ⁴⁰Ұргенчиктери қалықтың прелерин чүстен, қайзыларын элиғдең пөлеп одурттылар. ⁴¹Иисус, пеш қалаш ийги палық алып, тегриге көр-келип, алғады. Қалаштарды үлүштеп сындыр-келип, үргенчиктеринге перди, парчын кижиге пераар теп, айдып. Ийги палықты ээдоқ парчын кижиге үлүштирди.

⁴² Қалық чиип, тоосқанче чииб-алтыр. ⁴³ Қалаштын, палықтың артық қалғаны он-ийги түүс толдра қалтыр. ⁴⁴ Чииген кижі – пре пеш муң эр-кижі полған полтыр.

*Иисус суғ үстүнче
алтап парча*

⁴⁵ Анаң Иисус үргенчиктеринге айтты: «Мен қалықты пожатқамче, слер, кебеге кирип, талайдың ол чанынға, – Вифсаида теп черге, кежаар» – теди. Лар кеже-бердилер. ⁴⁶ Қалықты пожат-келип, Иисус таға шықты, анда Қудайға пашқойып турды. ⁴⁷ Порас түшкен темде үргенчиктериниң кебези талайдың ортазында ығып парды, Иисус Позы тезе суғ қажында чағысқа қалған полтыр. ⁴⁸ Иисус анаң көргени – Ааң үргенчиктери кебелеринме, үдре салғынға алылып, аара ық полбан моғапчалар. Таң атчыған темде суғ үстүнче Ол алтап пар шықты, олоқ ларға четти. Ларды эртеп парып, аара парарға да санаптыр. ⁴⁹ Ааң суғ үстүбе алтап келчиғанын көриб-алып, үргенчиктери, Аны танып полбан, по сүрне келча теп, сананып, кебезинде шақтажа одурдылар. ⁵⁰ Ааң андығ этчиғанын көриб-алып, лар тың қорук-партырлар. Иисус, лардың андығ полғанын көрүп, олоқ ларға айтты: «По Менбин, матыр полаар, қорукпалаар» – теди. ⁵¹ Анаң Ол лардың кебеге кирип одурды. Кирчиған темде салғын олоқ тоқтап-парды. Лар таңзынманы таңзынды. ⁵² Иисустың пайа қалашпа қайғал эткени лардың пилинмес сағыштарыңа ам даа четпен қалған полтыр.

***Ааң кебинге тегип,
чазыл-парчалар***

⁵³Талайдың ол чанынға кежип, Генисарет теп чер саара чағынадылар. ⁵⁴Анда кебезинен шыққаннар-ында, суғ кажында полған кижилер Иисусты олок таныб-алтырлар. ⁵⁵Соғада чүгүр парып, Ааң келгенин андағы парчын кижиге уғустылар. Ааң келгенин уғып, қалық соғада ағыр кижилерин төжектерин-ме пирге Ол полған черлерге эннеп аккелгиледи. ⁵⁶Ол қайдығ ла аалға, тураға, чуртка парып киргени, – парчын черде Аға ағыр кижилерин аккелдилер. Сеең кебиңе тегзиннер теп, кичендирлер. Иисустың кебинге тегибискен ағыр кижиди сранай чазыл-парчаттыр.

Пөлүк 7

***Қудай перген сөспегин
ундударға чарар ба?***

¹Пир када фарисейлербе Иерусалим-турадан келген қатчы-чозақчылар Иисуска келип, чылыштылар. ²Көргеннери – Иисустың үргенчиктеринен прелери арығ эбес, – чунман қолба табак чиипчаттырлар. Андығ небе көриб-алып, фарисейлербе қатчы-чозақчылар ларға қанықтылар. ³Абаларының пурунғу чозағын тудып, фарисейлер постары, эзе, парчын иудейлер чилеп, – колларын маттап чунманче, чиирге одурбачаң. ⁴Мазардаң нан келип, маттап та чунунманче, чиибенчаңнар. Понаң да артық көп небе тутқаннар: аяқтарын, чырчыларын, чес қазан-аяқтарын, оруннарын маттап

чунчаннар. ⁵Анаң фарисейлербе қатчы-чозақчылар Иисустаң сурадылар: «Сеең үргенчиктерин, эзе, абаларыбыс пурунғуда салған чозағын нөөре тутпанчалар? Нөөре арығ эбес қолларынма табак чиипчалар?» – тедилер.

⁶Иисус ларға айтты: «Слердең, ийги сағыштығ кижилердең үчүн пророк Исаяя шын айтқан полған. Ол пророк поэнының пичигинде пасқан: „По қалық, – пасқан, – Мени тилбе ле тоолапча, сағыштары тезе Менен ырақ, – теди. – ⁷Лар, – пасқан, – Мени тоолап та, лардың тоолағаны тезе шын эбес. Лар кижі салған чозақтарынға үргетчалар-но“ – теди. – ⁸Шынап, слер, Қудай перген сөспегин таштап, кижі чозағын ла тутчызар-но» – теди. – ⁹Анаң Ол айтты: «Қудай перген сөспегин чок эдип, слер поэнының чозағын тудар керегин ла чақшы пилчизар. Миндиғ небе чарар ба? – теди. – ¹⁰„Аба-ичезинни тоолап чөр“, „Абазынаң, ичезинен үчүн чабал айт-турған кижі ол-парзын“ теп, Моисей айтқан, са? – теди. – ¹¹Слер тезе айтчызар: поэнының абазынға, эбесе ичезинге: мен саға полужар эдим, полужар небелеримге тезе – „корван“ (Қудайға сый) теп, кижі айтса, ¹²ээде айдып, кижі аба-ичезинге ам полушпан чат-турчаттыр. Слер-но аға ээде чадарға чаратчызар, – теди. – ¹³Эткенде, слер постарынның чозағың эдип, Қудай айтқанын кедре этчизар. Поға да төй пашка көп чарар эбес небе штепчизар» – теди.

Ноо небе кижини арығ эбес этча?

¹⁴Анаң Иисус, парчын қалықты Позыңа қырып, айтты: «Парказы Мени уғып, сағыштарыңа алынаар, – теди. – ¹⁵Кижиге таштынаң қайдығ да

кирген небе аны арыҕ эбес этпенча, кижии иштинең ле шыққаны аны арыҕ эбес этча-но» — теди. ^{16*}
¹⁷Иисус, калықты артызып, эмге кир-парғанда, үргенчиктери по төөй сөс керегин сурадылар. ¹⁸Оларға айтты: «Слер да айтқанымны пилбен қалдаар ба? Слер ноо, — кижиге таштынаң кирген небе аны арыҕ эбес этпенчиғанын пилбенчизар ба? — теди. — ¹⁹Кижиге таштынаң кирген небе ааң сағыжынға эбес, ааң қарнынға ла кирча-но, соонда таштын-ғоқ қарчы шық-парча» — теди (ээде айдып, парчын чииш-табақ арыҕ теп, чарлады). ²⁰Анаң айтты: «Иштинең ле шыққан небе кижини арыҕ эбес этча-но, — теди. — ²¹Кижии иштинең, ааң сағыжынаң көп чақшы эбес небе шықча-но: чабал сағыштар шықча, шайғақ чөргени, оорлар, кижии өдүрер керектер, — теди. — ²²Чөйге чөргени, кемчиленгени шықча, кижиге чабаланғаны, кижини меккелеткени, уйады чоқ полғаны, қара сананғаны, чабал-ап айтқаны, улуғ сананғаны, алынып чөргени да шықча, — теди. — ²³Ана по чабал небелер, кижии иштинең шығып, аны арыҕ эбес эт-турча-но» — теди.

***Пир иудей эбес
эпчи-кижиниң нүткени***

²⁴Анаартын шығып, Иисус Тир, паза Сидон теп черлерге парды. Анаара келип, эмде одур-кел, пилдирбен қаларға санады. Ээде да саназа, чажынып чадарға Ааң шықпан қалды. ²⁵Иисустың келгенин уғала, айнаға туттырған пир қыстың ичези келип,

* 16-чы кер-сөс: «Қулақтығ кижии уғыб-алзын!» теп, эңне пурунғу Марк пичиктеринде чок.

Ааң азағынға түшти. ²⁶Ол эпчи-кижи иудей эбес, Сирофиникия теп чердең шыққан кижизи полтыр. «Қызымнаң айназын шығарып сүрзең» теп, Аны киченип сурады. ²⁷Иисус аға айтты: «Пурнада паллар чиип тооссыннар. Паллардың табағын адайларға таштарға чакшы-педи?» – теди. ²⁸Эпчи-кижи Аға айтты: «Шын айттың, Қаным. Адайлар тезе, стол алтында полып, паллардаң түшкен улчақтары да алып, тоос-парчалар» – теди. ²⁹Иисус аға айтты: «Эде айтқанда, эмиңе нан, қызыннаң айназы шық-парғанын көрерзин» – теди. ³⁰Эпчи-кижи эминге нанып, көргени – қызы төжегинде чатча, айназы шық-партыр.

*Тили аар,
үскер кижини часқаны*

³¹Анаң Тир-чердең шығып, Сидон-чердин иштибе пар-кел, Иисус пазоқ Галилея-талайы қажынға Он-Туралығ теп чери чанынаң шық келди. ³²Анда пир қада үскер, тили аар кижини Аға ақкелдилер. Ақкелип: «Аға қолың салзаң» теп, Анаң сурадылар. ³³Ақкелген кижини анда турған қалықтаң кедре аппарып, Иисус Позының падырбаштарын ийги қулағынға кире салды. Анаң түкүр-келип, падырбаштарында тилин тегди. ³⁴Тегриге көрүп, улуғ тынып: «Эффата» (ажыл-парзан), – теди. ³⁵Айтқан сөзи эрткенче, ол кижиниң қулағы ажил-парып, тили шежил-парды, сраңай ол кижичакшы эрбектене-берди. «³⁶По эткенимни кемге да айтпалаар» теп, Иисус қадығ айтты. Ол, эзе, қалыққа қанчө сайа по ошқаш айтпасқа айтса да, анчө сайа кижилер, парып, көргенин түгезе чооқтачаннар. ³⁷Найле

таңзынып, қалық өзере айдышты: «Ол штеп, парчын небе чақшы штепча-но: үскерлерди қулақтығ этча, тили чоқтарды тиллиғ этча!» – тештилер.

Пөлүк 8

Төрт муң кижини четти қалашпа тоостырғаны

¹ Пир құн қалық пазоқ көп чыылыш-партыр. Тем пажында кижилердин чиеш-табақ чоқ пол-парған-ын көрүп, Иисус, үргенчиктерин қырыб-ал, ларға айтты: «² Маға қалықты ачығ, – теди. – Ұш құн шығара Меенме полып, азықтары лардың пайоқ түген-парды, – теди. – ³ Мен аштап-парған кижилерди эмнеринге пожатсам, лар, эзе, чолларында мөңсүреп чығыларлар: қайы кижиде ырақтаң келген кижиде-но» – теди. ⁴ Үргенчиктери Аға айттылар: «Мында, кижиде чатпанчыған черде, анче қалыққа чиеш қайдан алыб-аларға, эзе?» – тедилер. ⁵ Иисус: «Слердин қанче қалаш пар?» теп, сурағанда, «Четти» теп, айттылар. ⁶ Иисус қалықты черге одуртты. Четти қалаш алып, алғыш четтирди. Алған қалашты сындыр-келип, үргенчиктеринге перди: «Ұлеп пераар», – теди. Сындырған қалашты лар қалыққа үлүштеп пердилер. ⁷ Лардың көп чоқ палық полдоқ. Аны алғап, айттоқ: «Поны эдоқ үлеп пераар» теп. ⁸ Қалық чиип, тоосқанче чииди. Қалаштаң-палықтаң артық қалғаны четти түөс терилген полтыр. ⁹ Чииген қалық чы пре төрт муң кижиде полған полтыр. Анаң ла Ол қалықты пожатты. ¹⁰ Анаң соғада кебезинге кирип, үргенчиктеринме пирге Далмануфа теп черге ығып парды.

***Тегридағы таңмазын
көргүзөргө киченчалар***

¹¹Анда Иисуска фарисейлер келип, Ааңма талажып эрбектештилер. Талажып, тегридағы таңмазын көргүзөргө кичендилер. ¹²Иисус тезе, улуғ тынып, айтты: «Нөөре по төл тегридағы таңмазын тилеп чөрча? Шын слерге айтчам: пир да таңма по төлге көргүзилбес» — теди. ¹³Фарисейлерди олоқ таштап, кебезинге када одурып, талайдың ол чанынға кече-берди.

***Лардың ишти ачытказынаң
шеберленип чөраар***

¹⁴Ўргенчиктери, қалаш аларын ундудып, анаң көргеннери — кебеде пир ле қалаш полтыр. ¹⁵Ол темде Иисус, ларды ўргедип, айт-турды: «Фарисейлердин, Иродтың ишти ачытказынаң шеберленип чөраар» — теди. ¹⁶Ўргенчиктери тезе өзере эрбектештилер: «Пистин қалаш чоғулдан аара Ол ээде айтча-не?» — тештилер. ¹⁷Иисус, лардың эрбектешкенин пилиниб-алып, айтты: «Слердин қалаш чоқтаң үчүн ноо керек эрбектешчизар? Ам да төөнче чединмен қалдаар ба? Сағыштарың ам да пилинмен қалды ба? — теди. — ¹⁸Көрүп та, көр полбанчызар ба? Уғып та, уқ полбанчызар ба? Сағыштарыңда пир-да небе қалбанча ба? — теди. — ¹⁹Пайа пеш муң кижиге пеш қалаш сындырып пергемде, слер чииген чиештең қалғанын соонда терип, қанче түүс толдырдаар?» — теди. Лар айттылар: «Он-ийги түүс» теп. ²⁰«Пайа төрт муң кижиге тезе четти қалаш пергемде, слер чииген чиештең қалғанын соонда

терип, канче түүс толдырдаар?» – тегенде, үргенчиктери: «Четти түүс» теп, тедилер. ²¹Анаң Иисус айтты: «Ам даа слерге пилиштиң эбес пе?» – теди.

Қарағы чоқ кижини часқаны

²²Тем пажында лар Вифсаида-аалға кирдилер. Анда Иисуска пир қарағы чоқ кижини ақкелип: «Аға қолыңма тегзең» теп, Аанаң сурадылар. ²³Қарағы чоқ кижини қолынаң алып, аны аалдаң шығара аппаратды. Анда қарақтарынға түкүрип, аға қолын салып: «Пре ноо көрүнча ба?» – сурады. ²⁴Аанзы, эбре көрүп, айтты: «Кижилерди көрчам, лар ағаштар ошқаштар, – аара-пеере чөрчаттырлар» – теди. ²⁵Анаң Иисус ааң қарақтарынға пазоқ қолын сала-бергенде, ол кижини, маттап көрүп, олоқ чазыл-парды: мағат чакшы көре-бертир. ²⁶Иисус, аны эминге ысчадып, айтты: «По аалға кирбен, сранай эмиңе пар» – теди.

Слер Мени кемге тоолапчызар?

²⁷Анаң Иисус үргенчиктеринме пирге Филипптың Кесария теп чердин аалларынға парды. Парчадып, лардаң сурады: «Қалық Мени кемге тоолапча?» теп. ²⁸Лар айттылар: «Прелери айтчалар: „Сен – Крестеечи Ыйбанзың“ теп. Прелери: „Сен – Илиязың“ теп. Қайзылар тезе: „Сен – пророктардаң пирси поларзың“ теп» – тедилер. ²⁹Иисус сурады: «Слер чы Мени кемге тоолапчызар?» – теди. «Сен – Христоссың» теп, Пётр Аға айтты. ³⁰Пётрдың айтқанын уғыб-алып, Иисус: «Мен кем полғанымны кемге да айтпалаар» теп, ларға қадығ айтты.

Иисус Позының қыйналып чөрерин айтча

³¹Анаң ларды үргедип айда-берди: «Кижиге Оғлу көп қыйналып чөрер. Чон-қалықтың улуғлары, улуғ абыстар, қатчы-чозақчылар Аны чаратпан-саларлар. Ол өлдүрүлер. Ұш күннің пажында тезе Ол тирилип турар» — теди. ³²Поны айдып, Иисус Позыңма ноо поларын чажырбан, — ажылдыра айтты. Пётр тезе, Аны кедре аппарып, Ааң айтқанынға чағдабан, талажа-берди. ³³Анаң үргенчиктеринге қарчыйлан көрүп, Иисус, Пётрға шалчығанче, айтты: «Менең кедре пар, шайтан! Қудайдың эбес, кижиниң керегин сананчаттырзың!» — теди. ³⁴Анаң анда турған қалықты үргенчиктеринме қожа Позыңа қыырыб-алып, ларға айтты: «Меенме пирге парар этчаң кижиге поэңның керектеринме поэңны ундудып таштабыссын. Мени сүрүжип, Меенме пирге парып, поэңның крес-ағажын аппарзың, — теди. — ³⁵Поэңның тынын арғаланарға санапчаң кижиге, қайде да этсе, тынын үзүттирер. Менең үчүн, Ақ Тилаастан үчүн тынын үзүттирген кижиге, ээде штеп ле, поэңның тынын арғаланар, — теди. — ³⁶Кижиге, по чер-чарықты қолынға алчадып, поэңның тынын қорат-салза, ол алған чер-чарықтаң аға ноо туза полар? — теди. — ³⁷Андың кижиге поэңның қоратқан тынын арғаланарға қайдың да шен ақча-небе төлер, са? — теди. — ³⁸Кем да, амдығы қыйаллығ-чудаң қалықтың көзүнче Мени, Меен сөстеримни уйадынып, Менең кедре чөрзе, соонда, — Позының Абазының пағынға шығып, ағарың ангеллар аразында полып турғанда, Кижиге Оғлу андың кижини эдоқ уйадынып, кедре чөрер» — теди.

Пөлүк 9

¹Анаң Иисус ларға айтты: «Шын слерге айтчам: мында турчыған слердең прелерин кўштиғ Қудайдың Паштағаны келерин өлгенинче көрер» — теди.

Иисустың кубулып көрүнгени

²Алты кўнниң пажында Иисус Пётрды, Якупты паза Ыйбаны ла алып, ларба мөзүк таға шықты. Таға шыққаннарында, Иисус лардың алында кубул-парды: ³Ааң кеби, — қар чилеп ақ чылтрақ кеп пол-партыр, кижидилбес ақ кеп пол-партыр. ⁴Анаң Илияба Моисей көрүнип келтирлер. Келип, Иисупа эрбектештилер. ⁵Поны көрүп, Пётр Иисуска айтты: «Ұргедигчи! Мында писке чақшы! Ұш одағштебизең: презин — Саға, презин — Моисейге, презин — Илияға» — теди. ⁶Пётр, по айдып, ноо айдарға уңнабан айтқан полтыр. Поны көрүп, эзе, үш үргенчиги тыңоқ қоруқ-партырлар. ⁷Пётр ла ээде айтқанда, пулут шық-келип, ларды көлектеп келтир. Келген пулут иштинен: «По Меең көбленген Оғлум! Ааң сөзин уғаар!» теп, үн уғулды. ⁸Анаң үргенчиктери эбире көргеннери — лардың қыйзында Иисустаң пашқа кижидил чоқ полтыр.

⁹Тағдаң энчиғаннарында, Иисус ларға қадығ айтты: «По мында көргеннеринни, Кижидил Оғлу өлген соонда тирилип турғанче, кемге да айтпалаар» — теди. ¹⁰Лар по сөстерин сағыштарыңа салынып та, тирилип турған тегени ноо небези? теп, тештилер. ¹¹Анаң сурадылар: «Ноодаң аара қатчы-чозақчылар айтчалар, пурнада Илия келер, теп?» — тедилер.

¹²Ол ларға айтты: «Илия пурнада келери, парчын небе пелнери шын. Пичиктоқ пазылғанынча Кижиде Оғлу найле қыйнаттырып чадар, аны ақтап та тоо-лабастар, — теди. — ¹³Мынаң да артығын айдайын: Пичикте пазылған Илия пайоқ келе-берген-но. Ааңма эт-саларға санағанын кижилер пайоқ эт-салдылар-но» — теди.

***Айнаға туттырған
оолақты часқаны***

¹⁴Анаң Ол артысқан үргенчиктеринге энип келди. Көргени — лар қалық аразында қатчы-чозақчылар-ба ноо-ноо талажып эрбектешчалар. ¹⁵Иисусты көреле, қалық таңзынды. Чүгүр келип, Аны улуғладылар. ¹⁶«Ларба ноодаң үчүн талажып эрбектешчизар?» теп, қатчы-чозақчылардаң Ол сурады. ¹⁷Қалық аразынаң пир кижиде Аға айтты: «Ұргедигчи! Мен Саға оғлумны пайа ақкелдим. Оғлум тили чоқ айнаға туттырча, — теди. — ¹⁸Айна аны қайда ла тутса, андоқ соғада черге түжүрча. Ақсынаң көбүк ағып, тижин қағжыратқан темде оғлумның сыны қат-парча. Айназын шығара сүрзаар теп, мен үргенчиктериңе пайа айттым, лар тезе айназын шығара сүр полбадылар» — теди. ¹⁹Иисус айтты: «Ә-ә, пүтпес қалық! Слербе қайа четтире чөрейин? Слерге қайа четтире полып, шыдайын? Оолақты Маға ақкеляяр» — теди. ²⁰Айналығ оолақты Аға ақкелдилер. Иисусты көреле, айназы оолақты тың қалтрада-берди. Оолак, черге түжип, ақсынаң көбүк ағып, тоғлана-берди. ²¹Иисус ааң абазынаң: «Қайы темнең ала по пееде полча?» теп, сурады. Абазы: «Кичиңдең ала, — теди. — ²²Айназы, аны өдүр-саларға санап, отқа,

суға көп қада таштаған. Сен пре небе штеп унназан, писке ачынып, полужа-бер!» — теди. ²³ Иисус тезе аға айтты: «Сен тедиң: пре небе штеп унназаң теп. Қудайға тезе пүтчиған кижиниң штеп уннабас небе чоқ-но» — теди. ²⁴ Поны уғыб-алып, оолақтың абазы, ылғаған позы, кенетки қыйғырып айтты: «Пүтчам, Қаным! Четтире пүтпенімге полужып, — пүттир!» — теди. ²⁵ Қалық ларға чылышчығанын көрүп, Иисус айнаға қадығ айтты: «Ўскер айна, тили чоқ айна! Сеең пажын пил-кел айтчам: по кижидең шық-пар, паза қарчы кирбе!» — теди. ²⁶ Айтқан сөзи эрткенче, айна, оолақты қыйғыртып, силгит-келип, шығара шығыбысты. Айназы шық-парғанда, оолақ өл-парған чилеп чаттыр. Ол шынап өл-парды теп, көп кижі, аға көрүп, санаптырлар. ²⁷ Иисус тезе, оолақты колынаң тудып, азағынға турғусқанда, оолақ турыбысты. ²⁸ Ааң соонда, эмде полғаннарында, үргенчиктери Иисустаң сурадылар: «Пис ноодаң аара айназын сүр полбадыбыс-не?» — тедилер. ²⁹ Ол ларға айтты: «Пашқой-сөс ла чақшы айтқанда, по айна шығара сүрүлча-но» — теди.

***Иисус пазоқ Позының
қыйналарын-өлерин айтча***

³⁰ Анаартын шығала, Галилея-чердиң иштинче пардылар. Иисус, Мени мында таныб-албазыннар теп, санады. ³¹ Ұргенчиктерин ле үргедер этти. Ларды үргедип, айт чөрген: «Кижі Оғлу кижилердиң колынға перилер, өдүрүлер. Өл-парып, үш күнниң пажында тезе тирилп турар» — теди. ³² Ұргенчиктери чы по сөстерин четтире пилбен қалдылар. Суарға тезе сурабадылар, — қоруктылар.

Улуйы-кичийи кем?

³³ Копернаум-тураға парып, келдилер. Эмге кирип одурғаннарында, Иисус үргенчиктеринен сурады: «Пайа, чолба парғанмыста, слер ноодаң үчүн эрбек-тештаар?» — теди. ³⁴ Үргенчиктери үн шығарбан турдылар: пайа чолда, лардаң улуйы кем, кичийи кем теп, талажып партырлар. ³⁵ Иисус одурып, Позыңа он-ийги үргенчигин қыырыб-алып, ларға айтты: «Паштапқы поларға санапчаң кижі қалғанчы кижі ползын, парчазынға кул ползын» — теди. ³⁶ Анаң анда полған кичиғ паланы қолынға алып, лардың ортазынға турғусты. Аны қуақтанып, айтты: ³⁷ «Мени улуғ тоолап, мна миндиғ кичиғ пала ошқашты улуғлап поэңа алған кижі, эткенде, поэңа Мени улуғлап алар. Мени улуғлап алған кижі, эткенде, Мени эбес, Мени Ысканын улуғлап алар» — теди.

*Иисустаң тоғра парчан,
эбесе Ааң чандағы кижі*

³⁸ Анаң Ыйбан Аға айтты: «Үргедигчи! Пис пайа пир кижини көрдибис. Ол кижі, писпе пирге чөрбес поэы, Сең адыңма кижі айналарын шығара сүрген полды. „Писпе пирге чөрбенчаң, анаң-аара паза андығ небе штебе“ теп, аға қадығ айттыбыс» — теди. ³⁹ Иисус айтты: «Аны паза тоқтатпалаар. Кижі, Мең адымма қайғал этчадып, Мени қаралабас, — теди. — ⁴⁰ Пистең тоғра парбачаң кижі, эткенде, ол пистиң чандағы кижі полча, — теди. — ⁴¹ Мең адымны улуғ тоолап, слерге, Христостыйылар теп, изиғ күнде суғ перген кижі, — шын слерге айтчам, — соонда улуғ қайралар, — теди. — ⁴² Маға пүт-турған

кичиҥлердең презин чабалға көндүргөн кижиге тың чабал полар. Ааң мойнынға тербеен таш азып, талайға тўжўргени ол кижиге чакшаарақ полар эди, — теди. — ⁴³Қолың сени қыйалға тўжўрер этсе, ол қолыңны ачынман кезибис. Геенна теп адалчаң үчўрбес отқа ийги қоллығ киргенинең, эрт полбас чадыға пир қоллығ кирери чакшы, — теди. — ^{44*} ⁴⁵Азағың сени қыйалға тўжўрер этсе, ол азағыңны ачынман кезибис. Гееннаға ийги азақтығ киргенинең, эрт полбас чадыға ақсақ улып, кирери чакшы, — теди. ^{46*} — ⁴⁷Қарағың сени қыйалға тўжўрер этсе, қарағыңны шурып, шелибис. Қудайдың Паштағанынға пир қарақтығ чедери чакшы, гееннаға ийги қарақтығ киргенинең, — теди. — ⁴⁸Гееннада курты өлбен қалча, өртти үчўрбен көйча, — теди. — ⁴⁹Қудайға ноо ла өртепчең көдўриғ туспа тузанча, олоқ ошқаш ноо ла кижиді отпа арығланып, тузанар — теди. — ⁵⁰Тус, ол — чакшы небе. Тус тамы чоқ пол-парза, тусты тустығ штеп-саларзың ма? Слер постары тустығоқ улып, өзере ынағ полаар» — теди.

Пөлүк 10

Эр-кижиге эпчизинме чарылыжарға чарар ба?

¹Иисус, анаартын шығала, Иордан-суғдың ол чандағы Иудея теп черге парды. Пазоқ Аға көп қалық чыылышты. Полған сайа чилеп, Ол ларды үргедип чөрди. ²Пир када фарисейлер келип, Иисусты

* 44-чыба 46-чы кер-сөстери энне пурунғу пичиктерде чоқ.

шыннап көрүп, сурадылар: «Эр-кижиге эпчизинме чарылыжарға чарар ба?» — тедилер. ³Иисус айтты: «Мынаң үчүн Моисей слерге ноо сөспектеди?» — теди. ⁴Лар айттылар: «Эр-кижиге, ол чарылышчаң кат пас-салған соонда, эпчизинме чарылыжарға Моисей чараткан» — тедилер. ⁵Иисус айтты: «Слердин сағыштарын қадың пол-парғанынға көре, ол андыҥ сөспек пас-салған-но, — теди. — ⁶Шынап тезе, — эңне паштапқызында, парчын небе чайап, Қудай „ларды эр-кижи эт-келип, тижки-кижи эдип чайаған“, — теди. — ⁷Анаң аара кижки, аба-ичезин преде артыс-келип, эпчизинге чапшын-парча, — теди. — ⁸Ийги паш қожылғанда, лар ам ийги кижки эбес, лар ам пир эди-чан, пир сағыш пол-парчалар, — теди. — ⁹Андыҥ полғанда, Қудайдың пирге қошқан кижкилерди кижки чарылышпазын» — теди. ¹⁰Соонда, эмге нанғаннарында, үргенчиктери Ааң по чоокташқан эрбегиненң үчүн сурадылар. ¹¹Иисус ларға айтты: «Эпчизинме чарылыш-келип, пашқа қаат алып, ээде штеп-салған эр-кижи наа алған тижки-кижибе чөйге чөрча-но, қыйалға түшча, — теди. — ¹²Эринме чарылыш-келип, пашқа кижкиге парып, ээде штеп-салған эпчи-кижи олоқ чөйге чөрча-но, олоқ қыйалға түшча» — теди.

Иисус палларды алғанча

¹³Анаң пир када улуғ кижкилер постарынынң палларын Иисуска аккелдилер, — қолынма тегип алғазын теп. Ұргенчиктери тезе ол аккелген палларын Аға пожатпан-салдылар. ¹⁴Андыҥды көриб-алып, Иисустың қаны құрды. Ұргенчиктеринге Ол айтты: «Палларды пожадаар. Маға келгеннеринде, ларды

тоқтатпалаар. По паллар ошқаш кижилер Қудайдың Паштағанының кижилери-но! — теди. — ¹⁵Шын слерге айтчам: пала чилеп сағыжынма Қудайдың Паштағанын албаан кижиде, Қудайдың Паштағанынға четпес» — теди. ¹⁶Иисус келген палларды қулақтанып, ларға қолын салып, алғады.

Пай кижиниң сананғаны

¹⁷Анаң Иисус, парар эдип, чолынға шықчығанында, Аға пир кижиде чүгүр келтир. Анаң алында тизеленип, сурады: «Чакшылығ үргедигчи! Эрт полбас чадыға кирерге ноо этсем чарар-не?» — теди. ¹⁸Иисус аға айтты: «Нөöre „чакшылығ“ теп, Мени ададың? Кем да чакшылығ эбес, чағыс Қудай ла чакшылығ» — теди. ¹⁹Анаң аға айтты: «Қудай сөспектерин сен пилчаң-са: кижиде өдүрбе теп, чөйге чөрбе теп, оорлаба, чойлаған көречи полба, кижиге чойлаба, аба-ичезин улуғлап тоола теп» — теди. ²⁰Ол кижиде Иисуска айтты: «Үргедигчи! По Қудай сөспектерин мен кичиңдең ала шебер тудуп, чөрчам» — теди. ²¹Иисус, аға көрүп, көөлене айтты: «Эткенде, пир ле небе саға четпенча. Парып, парчын позының небелериң садып, алған ақчаны чок-кижилерге үлеп пер. Ээде мында штеп-салзан, тегриде пайлығ поларзың. Анаң-на, Маға келип, Меенме пирге пар» — теди. ²²Ол кижиде тезе, по Иисустың айтқанын уғыб-одурып, шырайын кубулды. Сағыжы чакшы эбес пол-парып, кедре пара-берди. Ноодан үчүн тезе, — ол, эзе, тың пай кижиде полған полтыр.

²³Иисус, эбирелеп көрүп, үргенчиктеринге айтты: «Пай кижиге Қудайдың Паштағанынға чедерге

тың шедик!» — теди. ²⁴По сөс уғыб-алып, үргенчиктери үрүк-келип қайғаштылар. Иисус тезе қада айтты: «Палларым! Пай кижиге Қудайдың Паштағанынға чедерге тың шедик-но! — теди. — ²⁵Пай кижиге Қудайдың Паштағанынға четкенинен, төө-мал инге көзүнге өдүп кирери ныннак» — теди. ²⁶Үргенчиктери, тың қайғажып, өзере сураштылар: «Андың полғанда, эзе, кем арғаланыб-алар?» — тештилер. ²⁷Иисус, ларға көрүп, айтты: «Арғалатчаң кереги — кижиге кереги эбес, чағыс ла Қудай ол небе этча. Қудай тезе эт полбас небе чок» — теди. ²⁸Анаң Пётр айт шықты: «Ана, пис-но, позының парчын небелерибисти таштап, Сеенме пирге пара-бердибис, эзе» — теди. ²⁹Иисус айтты: «Шын айтчам слерге: Менен үчүн, Ақ Тилаастан үчүн позының эмин, эр-қарындаштарын, қыс-қарындаштарын, ичезин, абазын, эбесе палларын, эбесе черин-қыразын таштаған кижиге, ³⁰по амдығы темде таштағанынаң чүс қада артық алар: эмнерди да, эр-қарындаштарды да, қыс-қарындаштарды да, ичелерди да, палларды да, чер-қыраларды да. Полчаң темде тезе ол кижиге эрт полбас чадыйын аларок, — теди. — ³¹Ам паштапқы полчаң көп кижилер ол темде эң соонында қалар. Ам эң соонында қалған көп кижилер ол темде паштапқы кижиге поларлар» — теди.

Иисустың Иерусалимға парғаны

³²Анаң лар чолба Иерусалим-тураға шығып пардылар. Иисус эңне пурнада парды. Үргенчиктери, Анаң соонда парып, қорукқанче таңзынып пардылар. Иисус, он-ийги үргенчигин кедре қырып,

Аанма ноо поларын пазоқ ларға айда-берди: «³³Мна, пис Иерусалимға шығып келчабыс. Анда Кижиде Оғлу улуғ абыстардың, қатчы-чозақчылардың қолына перилер. Ааннар Кижиде Оғлун өдүрерге чарғылап, Аны пашқа чозақтың кижилерге периби-зерлер, – теди. – ³⁴Пашқа чозақтың кижилер тезе Аны асқайлап, Аны шап, Аға түкүрип, өдүрерлер. Ұш күннің пажында тезе Ол тирилип турар» – теди.

Якуппа Ыйбаның сурағаны

³⁵Анаң Зеведейдің ийги оғлу – Якуппа Ыйбан, Аға келип, айттылар: «Ұргедигчи! Сураған небесте писке эдерзин теп, санапчабыс» – тедилер. ³⁶Ол ларға айтты: «Мен слерге ноо эдейин теп, санапчызар?» – теди. ³⁷Лар айттылар: «Сен, Позының пағына шыққанда, пистең презибести оң чаныннан, презибести сол чаныннан одурт» – тедилер. ³⁸Иисус чы ларға айтты: «Слер мыны сурап, сурағаннарынны пилбен сурапчызар. Меең айағымнан слер ижер поларзар ба? Меең чолымма слер парар поларзар ба?» – теди. ³⁹Лар: «Эзе, ижер да, парар да поларбыс» – тедилер. Иисус анаң айтты: «Меең айағымнан слер ижерзар, Меең чолымма слер парарзар, – теди. – ⁴⁰Меең тезе оң чанымнан, эбесе сол чанымнан одулары Меең керегим эбес. Ол чери кемге пелнеген, ол ла одулар» – теди. ⁴¹По эрбектешкенин уғып, он үргенчиги Якуппа Ыйбанға қыртыжа тарындылар. ⁴²Иисус тезе, ларды парказын Позыңа қырыб-алып, айтты: «Қааннар теп адалчаң кижилер поэның қалығының пажын пилчиғанын слер уннапчызар. Пийлер поэның

калығын қолында тутчығанын слер уңнапчызар, – теди. – ⁴³Слердің тезе араларында андығ полбазын. Слердің араларында улуғ поларға санапчан кижиди, слердің парчаларына чалчы ползын, – теди. – ⁴⁴Слердің араларында эңне паштапқы поларға санапчан кижиди, парчаларына кул ползын, – теди. – ⁴⁵Кижиди Оғлу да қалықты кул эдерге эбес, Позы лардың кул поларға по чарыққа келди-но. По чарыққа келип, көп кижидең үчүн Позының тынын үзүттирип өлерге келди-но» – теди.

Қарағы чоқ Вартимейды часқаны

⁴⁶Анаң Иерихон-тураға кирдилер. Иисус үргенчиктеринме, көп қалықпа анаартын шықчығанда, чолында Тимейдің оғлу қарағы чоқ Вартимей небе суранып одурчаттыр. ⁴⁷Назареттің кижизиди Иисус парчығанын уғала, ол қыйғырып айтты: «Давид Төлү! Маға ачынзаң» – теди. ⁴⁸Қалықтың көбизиди аны шым полдырды. Ол тезе тыңаарак та қыйғыра-берди: «Давидтың Төлү Иисус, маға ачынзаң!» – теди. ⁴⁹Иисус тоқтап турып: «Аны Маға қыыраар», – теди. Кижилер, Вартимейге келип, айттылар: «Ол сени Позыңа қыырча. Қоруқпан пар» – тедилер. ⁵⁰Вартимей, азағынға турып, үстүңги кебин шурун-келип, Иисусқа келди. ⁵¹Иисус сурады: «Мен ноо эдейин теп, санапчан?» – теди. Қарағы чоқ кижиди айтты: «Ұргедигчи! Қарақтығ поларға санапчам!» теп. ⁵²Иисус аға айтты: «Пар, Қудайға пүткениң сени арғалады» теп. Айтқан сөзи эрткенче, ол кижиниң қарақтары көре-бертир. Анаң ол, Иисусты сүрүжип, Ааңма пирге чолба пар-берди.

Пөлүк 11***Иисустың шаптыҕ-алғыштыҕ
Иерусалимға киргени***

¹Иерусалимға парчадып, Элеон-таҕдың төзүнде турған Виффагия, Вифания теп ааллардан ырак эбесте полчығанда, Иисус ийги үргенчигин По-зына қыырды. ²Қыырып, айтты: «Ана үдре турчан аалға параар. Ол аалға кир-келип, анда пир парата-ға пағлап-салған мүнмен полған иштек-малды көр-ерзар. Аны шежип, Маға ақкеляр, — теди. — ³Кем сураза: „Ноо этчизар?“ теп, слер айдаар: „По иш-тек-мал Улуғ-Қаанға керек. Улуғ-Қаан аны олок нандра ыза-берер“ теп» — теди. ⁴Лар парып, па-ратағы таштында пағлап-салған иштек-малды тап, аны шежиб-алдылар. ⁵Анда турған кижилердин прелери ларға айттылар: «Нёöre иштекти шежип аппаратчызар?» — тедилер. ⁶Лар Иисустың айт-сал-ған сөзинме айттылар. Анаң аара кижилер ларды тутпан пожаттылар. ⁷Ол иштекти Иисусқа ақкел-дилер. Иштек-малдың үстүнге кептер сал-салды-лар. Анаң Иисус, иштекке мүн-келип, пара-берди. ⁸Ол мүннип парчығанда, көп кижипозының кеп-терин Ааң чолынға чайды. Қайы кижип, ағаштаң пүрлиғ салаларын кезип, Ааң чолынғоқ чайды. ⁹Алдында — соонында парчыған қалық, Иисусты улуғлап, қыйғырышты: «Осанна!* Улуғ-Қаанның ады-шабын алып келчиғаны алғыштыҕ ползын! — тедилер. — ¹⁰Абабыс Давидтың келчиған Паштағаны

* Арғала писти!

алғыштың ползын! Тегриде осанна!» – тештилер.
¹¹Иисус, Иерусалимға чедип, Қудай Өргезинге кирди. Анда парчазын көр чөрүп, айбын полғаннан аара, он ийги үргенчигин алып, Вифания теп аалға конарға парды.

Честеги чоқ смоква-ағаш

¹²Пазағы күнде, Вифаниядаң шығып парғаннар-ында, Иисус аштап-партыр. ¹³Ырақтаң пүрлиғ смоква теп ағашты көреле, ааң честегин тапқайын-не теп, соғада аға парды. Че аға келеле, пүрдең пашка небе таппады. Ноодаң үчүн тезе, – смоква-честеги пүдер теми четкелек полған полтыр. ¹⁴Иисус ағашқа айтты: «Кижиде мынаң ала по чашка сең честегин чибезин» – теди. По Ааң айтқанын үргенчиктери уғып турдылар.

Иисустың Қудай Өргезинге келгени

¹⁵Анаң Иерусалимға келдилер. Иисус Қудай Өргезинге кирип, анда садышчаң қалықты шығара сүре-берди. Ақча орнашчаң кижиде столларын, қалабуқ сатчаң кижиде орунаштарын аңдарып чөрдиди. ¹⁶Қудай Өргезиниң эжик-алынче небе тажып-чаң-аппарчаң кижилерди тоқтатты. ¹⁷Қалықты үргедип, айт чөрдиди: «Пичикте пееде пазылған: „Меең эмим, ол – парчын қалықтардың пашқойчаң эми теп, адалар“. Слер тезе пашқойчаң эмин уйады чоқ кижилер чыылышчаң уйазы штеп-салдаар» – теди. ¹⁸Улуғ абыстарба қатчы-чозақчылар по Ааң айтқанын уғып, Аны қоруғып чөрдилер. Қоруғып, Аны өдүрерге ағлақ тиледилер. Лар артық та көрбен

кайтсыннар: калык парчазы Иисустың үргедийинге қайғап-турды. ¹⁹ Айбын улыбысканда, Ол турадан шық-парды.

***Кижиди ийгиленмен пүтсе,
ааң парчын небе шығар***

²⁰ Анаң эртен чолба тураға парчадып, пайағы смоква-ағаштың актап қур-парғанын көриб-алдылар. ²¹ Смоква-ағашты көриб-алып, Пётр Аға айтты: «Ұргедигчи! Көрзең, Сен пайа қарғаған смоква-ағаш қур-партыр» – теди. ²² Иисус ларға айтты: «Қудайға пұдаар! – теди. – ²³ Шын айтчам слерге: кижиди, сөс айдып, айтқан сөзинге ийгиленмен пүтсе, парчын айтқаны пүт-парар. По таға: „Кодырынып, талайға түш“ теп, андығ кижиди айтса, ааң айтқанынча пол-парар, – теди. – ²⁴ Анаң ара Мен слерге айтчам: пашқойып, сурағаным шынап пүт-парды теп, пүт-келип пашқойаар. Ээде пашқойзаар, парчын сураған небе слерге полар, – теди. – ²⁵ Пашқойып, сағыштарыңа кижиге чабал сананғаны пар полза, ол сананғанын таштазар. Ээде этсаар, Тегридағы Аба слердин қыйалларың эдоқ таштар, – теди. – ²⁶ Слер кижиди эткен қыйалларың сағыштарыңнаң таштабазаар, Тегридағы Аба слердин қыйалларың эдоқ таштабас» – теди.

«Сеең эткенин кем чаратқан?»

²⁷ Лар Иерусалимға пазоқ кирдилер. Қудай Өргезинде Иисус пазып чөргенде, улуғ абыстар, қатчы-чозақчылар, чон-калықтың улуғлары Иисуска келип, ²⁸ айттылар: «Сеең эткенин кем чаратқан? Кемнің чаратқанын алып, Сен ээде штепчан?» –

тедилер. ²⁹ Иисус ларға айтты: «Мен слердең пир ле небе сурайын. Сурағанымны айтсаар, пееде эдерге кем Мени чаратканын слерге айдарымоқ, – теди. – ³⁰ Ыйбан крестеп чөрүп, Қудайдаң ма, эбезе кижидең ма чаратканын алып, крестеди? Маға шынны айдаар» – теди. ³¹ Лар өзере айдыштылар: «„Қудайдаң“ теп, айтсабыс, Ол ноо теер? „Нөөре слер аға пүтпен қалдаар“ теп, айдар-но, – тештилер. – ³² „Кижидең“ теп, айдарға қорукчабыс-но, – қалық Ыйбанны пророққа тоолапча» – тештилер. ³³ Ноо айдарға? – «Уңнабанчабыс» теп, Иисусқа айттылар. Иисус ларға айтты: «Андығ полғанда, Меең эткенимни кем чаратканын слерге эдоқ айтпасым» – теди.

Пөлүк 12

Чалчыларға төйлеп айтқаны

¹ Иисус ларға төйлеп айда-берди: «Пир кижиде виноград-ағаш өстүрди. Виноград-ағаш аразын айландыра шеденнеп, честек нанчып-кел ағысчаң черштеп-салып, қадаачылар одурап черин көдүрди. Анаң по пелнеп-салған виноград-ағаш аразын чалчыларының қолыңа перип, позы чоруктап парыбыстыр, – теди. – ² Честек сағар тушта виноград честегинең позының үлүжин аларға пир қулын чалчыларыңа ыстыр, – теди. – ³ Чалчылары тезе, ысқан қулын тудыб-алып, шап-салып, аны қуруғ нандырдылар, – теди. – ⁴ Ээзи үр эбес тем соонда пашқа қулын ыстыр. Аанзының пажын чара шап-салып, асқайлат-кел пожаттылар, – теди. – ⁵ Пазоқ пашқа қулын ысқанда, аны өдүр-салтырлар. Көп пашқа

ысқан кулларын қайзын шаптылар, қайзын өдүр-дилер, — теди. — ⁶Ээзилериниң көбленген чағыс оғлу полған полтыр. Эңне полбаста, ол аны ыстыр. Ызып, пееде айдынды: оғлумны тоолап, тегбестер аны теп, — теди. — ⁷Чалчылары тезе, ээзилериниң оғлуны көриб-алып, өзере айдыштылар: „По оол — абазының чағыс ла оғлу. Ол ла по черин энчилеңер. Аны өдүр-салзабыс, ээзибистиң виноград өсчең чери пистийи полар-но“ теп, тештирлер, — теди. — ⁸Ээзилериниң оғлуны тудыб-алып, өдүр-салдылар. Өлген сөөгин тезе виноград-ағаш черинең ажыра таштабыстырлар, — теди. — ⁹Андығ полғанда, виноград өсчең чериниң ээзи чалчыларыңа ноо штеп-салар? Ноо штезин, — позы келип, чалчыларың өдүр-салар-но. Виноград өсчең черин тезе пашка чалчыларыңа перибизер, — теди. — ¹⁰Пичигинде слер кыырдаар, са? „Пүдүрчилер пүдүрерге албан-салған таш, соонда ол таш эм тözүн тутчыған таш пол-парча, — теди. — ¹¹Андығ небени Улуғ-Қаан этча, андығ қайғал эткениңге таңзынып көрчабыс“» — теди.

¹²По сөс айдып, Иисус пистең үчүн айтты теп, улуғ абыстарба қатчы-чозақчылар пилиб-алдылар. Қалық полбаза, Аны тудар эдилер. Турған қалықты тезе қоруғып, Иисусты артызып, пара-бердилер.

***Императорға албан төлерге
чарар ба, чарабас па?***

¹³Тем пажында лар, Иисусты сөзинен тудыб-аларға, фарисейлерди Ирод кижилеринме ыстылар. ¹⁴Ысқан кижилер, Аға келип, айттылар: «Ұргедигчи! Сен шынық полчығаныңны, парчын кижиге

тең көрчиганыңны пис чақшы уңнапчабыс. Кижиниң улуйынға-кичийинге көрбөн, Қудай чолын-ма парар керегинге Сен шын үргетчаң. Анаң аара писке айт-пер: Римның императорынға албан төлгерге чарар ба, чарабас па? Аға албан төлгерге писке керек па, эбезе керегибис чоқ па?» – тедилер. ¹⁵Иисус, лардың ийги сағыштығ полчығанын пилип, айтты: «Нёöre Мени шыңнап көрчизар? Маға динарий-ақчаны ақкелип пераар» – теди. ¹⁶Лар ақкелдилер. «По кемниң сомы, кемниң пасқаны?» теп, сурады. Лар: «Императордын», – тедилер. ¹⁷Иисус айтты: «Императордыйын императорға пераар, Қудайдыйын тезе Қудайға пераар» теп. Ааң по айтқанын уғыб-алып, таңзынып турдылар.

***Кижии тирилип турғаны
керегинең үчүн эрбек***

¹⁸Өл-парып, кижии ақтап тирилип турбас теп, айтчаң саддукейлер келди. Келип, Иисустаң сурадылар: «¹⁹Ұргедигчи! Моисей писке сөспек пасқан: „Ача, кижии алып, пала таппан өл-парза, өксүс қалған эпчизин тунмазы алыб-алзын. Ачазының төлин қада пүдүрзин“ теп, – тедилер. – ²⁰Четти қарындаш полған полтыр. Паштапқы ачалары қыс алып, пала таппан, пир темде өл-парған полтыр, – тедилер. – ²¹Өксүс қалған эпчизин тунмазы алды. Пала эдоқ таппан, пирде өл-партыроқ. Ийгинчи тунмазы эдоқ пала таппан, өл-партыр, – тедилер. – ²²Эде четти қарындаш парказы ол эпчи-кижи алғылап, пала таппандырлар. Эңне қалғанында эпчи-кижи да өл-партыр, – тедилер. – ²³Эде полғанда, парчын кижии тирилер күнде ол эпчи-кижи қайы қарындаштың

эпчизи полар? Ол, эзе, четтилезиниң эпчизи пол-
ған-но» – тедилер. ²⁴Иисус ларға айтты: «Пичигин,
Қудай кўжин четтире уннабан, слер ээде айтчы-
зар-не. Ээде айт-келип, слер алақчызар, – теди. –
²⁵Кижиде, тирилип туруп, эзе, кижиде да албас, кижиге
да парбас, тегридағы ангел чилеп полар-но, – те-
ди. – ²⁶Өлген кижиде тирилип турарынаң үчүн Мои-
сей Пичигинде қыырбадаар ба? Көйген ағажактаң
Қудай Моисейге айтқан: „Мен Авраамның Қудайы-
бын, Мен Исаактың Қудайыбын, Мен Якуптың Қу-
дайыбын“ теп, са? – теди. – ²⁷Эткенде, Қудай, Ол –
өл-парған кижилердиң Қудайы полчаң-педи, Ол ти-
риғ кижилердиң ла Қудайы-но. Анаң аара слер тың
алақчызар» – теди.

Эңне паштапқы Қудайдың сөспеги

²⁸Қатчы-чозақчылардаң пирси ларға келип, по
талажып эрбектешкенин уғып турды. Иисустың
мна-по чақшы айтқанын уғыб-алып, ол Аанаң су-
рады: «Айт-перзең, Қудай сөспектеринең эңне паш-
тапқы сөспеги қайдығ?» теп. ²⁹Иисус айтты: «Эңне
паштапқы сөспеги по: „Израиль, уқ! Улуғ-Қаан Қу-
дайыбыс, Ол – чағыс ла Улуғ-Қаан. ³⁰Улуғ-Қаан
Қудайыбысты парчын чўрегинме, парчын паарыңма,
парчын сағыжыңма, парчын кўжиңме көөлен“ –
теди. – ³¹Ийгинчи сөспеги андығок: „Қоштағы ки-
жини, позыңны чилеп, көөлен“. По сөспектеринең
артық улуғ сөспек чок» – теди. ³²Қатчы-чозақчы ки-
жи айтты: «Чақшы тедиң, Ыргедигчи! Шынны айт-
тың: „Чағыс ла Қудай пар, Аанаң пашқа Қудай чок“
теп. ³³Парчын чўрегинме, парчын сағыжыңма,
парчын кўжиңме Қудайды көөлен. Ол көөленгени

Қудайға өртеп-кел ноо да көдүриг көдүргенинен улуғаарақ. Қоштағы кижини, позыңны чилеп, көөлен. Ол қоштағы кижини көөленгени Қудайға өртеп-кел ноо да көдүриг көдүргенинен эдоқ улуғаарақ» — теди. ³⁴Иисус, по керсе сөс уғып, айтты: «Сен Қудайдың Паштағанынан ырақ эбессин» — теди. Ааң по айтқан соонда кем да, ноо да сурар этпеди.

*Христос Давидтың Улуғ-Қааны ба,
чоқ ааң Оғлу ба?*

³⁵Анаң Қудай Өргезинде пазоқ үргедип, Иисус айтты: «Қатчы-чозақчылар нөөре айтчалар: „Христос — Давид төлү“ теп? — теди. — ³⁶Давид позы, эзе, Ағарығ Тынынма айтқан эбес-педи: „Улуғ-Қаан Қудай мең Улуғ-Қаанымға айтқан: Сеең өштүғлерин негиб-алып, ларды азағың алынға салғанымче, сен оң чанымнаң одур“ теп, — теди. — ³⁷Давид позы Аны Улуғ-Қааным теп, адапчығанда, Христос Давид төлү полар-педи?» — теди. Көп қалық Аны қын-келип уғып турды.

*«Қатчы-чозақчылардаң
шеберленип чөраар»*

³⁸Үргет чөрүп, Иисус айдып чөрди: «Қатчы-чозақчылардаң шеберленип чөраар. Лар узун кеп кезерге тың қынчалар. Мазарда чөрчиғаннарында, кижидең эзен-менчи аларға тың көөленчалар. ³⁹Лар синагогада эңне алында одуарға, кижидең той салғанда, төр черинде одуарға тың көөленчалар, — теди. — ⁴⁰Қатчы-чозақчы кижилер — өксүс қалған эпчи-кижиниң қалғанын чиип-кел, олоқ темде қалық

көзүнчө көргүзөө үр пашқойып турчаң кижилери. Анаң-аара лар соонда қадығ чарғыға түжерлер» — теди.

***Өксүс қалған эпчи-кижи
ақчағағын салғаны***

⁴¹Анаң Иисус ақча саларға турған қарчақ чанында одурып, қалық ақчалары салчығанын көрди. Көп пай кижі келип, көптең салды. ⁴²Пир өксүс қалған чоқ эпчи-кижи келип, ийги аақ чес ақчағағын сал-салды. ⁴³Иисус үргенчиктерин қырыб-алып, ларға айтты: «Шын айтчам слерге: по өксүс қалған чоқ эпчи-кижи кемнең да көп ақча сал-салды, — теди. — ⁴⁴Парчазы артығынаң салдылар, по өксүс қалған эпчи-кижи тезе, чоқ-кижи позы, позының пары-чоғын, чиеш-чадыйы ақчазын сал-салды» — теди.

Пөлүк 13

***Улуғ шедиктер полар,
сүрүп-қачыралар слерди***

¹Иисус Қудай Өргезинең шықчығанда, үргенчиктеринен пирси Аға айтты: «Ұргедигчи! Көр, қайдығ чакшы таштар, қайдығ чакшы пүдүрген эмнер, са!» — теди. ²Иисус аға айтты: «По поғда эмнерге көрүп айтчаң ма? Мында, эзе, таш үстүнде таш та қалбас, — парчын небе аңдарылып-сайалар-но» — теди.

³Анаң Иисус Қудай Өргезинең үдре турчыған Елеон теп тағдың пағырында одурчығанда, Пётр, Якуп, Ыйбан, паза Андрей Иисусқа өзалынаң келип,

Аанаң сурадылар: ⁴«Сеең пайа айтқан небе качан поларын писке айт-перзең? Ол тем келди теп, ноо көрүп пилербис?» – тедилер. ⁵Иисус айтты: «Шеберленаар, слерди кем да меккеге кирдирбезин! – теди. – ⁶Көп кижии Меең адымма аданып, „По Менбин“ теп, көп кижини алақтырарлар, – теди. – ⁷Чағын-ыракта шағлар шығып полчығанын уғып, қорукпалаар: полчаң темде андығ полары керек. Андығ да полза, ол – темнердин ужы эбес, – теди. – ⁸Ол тушта пир қалық пашқа қалықпа, пир қаан пашқа қаанма шағлажыбыза-берер. Қайы черлерде чер силгилина-берер. Қалықтарға аштағ-өлүм түжер. По парчын полары – туғар алында келген ағрылар-но, – теди. – ⁹Слер тезе постарың қай поларын көраар: слерди синагогаларда чарғылап, андоқ шабарлар. Қааннардың, улуғ пийлердин алдында слерди турғузып, Менең аара көрее эдип айдарға турғузарлар, – теди. – ¹⁰Эңне паштап тезе қалық қалбан – парчын қалық аразында Ақ Тилаас чарлалзын, – теди. – ¹¹Слерди тудып аппараттарында, анда ноо айдарым теп, сананмалаар. Ол тушта слерге ноо айдылза, аны ла айдаар. Слер постарың эбес, Ағарығ Тын айдар-но, – теди. – ¹²Қарындаш поэнының қарындажын, абазы поэнының палазын өлүмге перибизер. Паллар тезе аба-ичелеринең тоғра шығып, ларды өдүрерлер, – теди. – ¹³Слер Меең адымны алғаннарың үчүн слерге чабал көрерлер. Ол түшкен обал эртизип, четтире шыдаған кижии ле арғаланар» – теди.

¹⁴Анаң Иисус айтты: «Чудан небе полбачаң черде чудан небе шыққанын көрзаар, – мна поны қырып кижии пилгей, – андығ небе полғанда, Иудей

теп чердин кижилери тағларға тессиннер, – теди. –
¹⁵Эмнің үстүнде полған кижі, эмге, небе аларға
теп, кирбен тессин, – теди. – ¹⁶Қыразында полған
кижі, эминге, кебин аларға теп, нанман тессин, –
теди. – ¹⁷Қурсақтығ тижи-кижиге, пала эмисчиған
эпчи-кижиге улуғ шедик тўжер! – теди. – ¹⁸Ол
шедик керектери қышқыда ла полбазын теп, паш-
қойзаар, – теди. – ¹⁹Ол темде тўшкен ачығ Қудай-
дың ноо ла чайаған туштаң ала полбаан, соонда да
полбас, – теди. – ²⁰Ол ачығ темни Улуғ-Қаан қыс-
қартпаза, по чер үстүнде кем да тириғ қалбас эди.
Улуғ-Қаан Позы таллаған кижилердең ла үчүн ол
темни қысқадар, – теди. – ²¹Ол темде слерге кем
айтса: „Көр, Христос – мында“, эбезе „Ол – анда“
теп, ларға пўтпеляяр! – теди. – ²²Ол темде шын
эбес христостар, шын эбес пророктар көп табылып
шығар. Лар, таңма көргүзип, қайғал небе эдип,
Улуғ-Қаан таллаған кижилерди да, – алақтырғаны
шықса, – алақтырарлар, – теди. – ²³Слер чы сак
полаар! Мен, мна, ол темде қай-ноо поларын слер-
ге тўгезин айда-бердим» – теди.

***Кижі Оғлу пулутта
келчиғаны көрўнер***

«²⁴Ол темде, улуғ ачығ тўжип эрт-парғанында, кўн
қарар-парар, ай позының чарығын шығарбас, – те-
ди. – ²⁵Ол темде тегридең чылтыстары тўжерлер,
тегриниң пўдўргени сайалар, – теди. – ²⁶Олоқ тем-
де кижилер Кижі Оғлуны көрерлер. Ол Кижі Оғлу,
улуғ кўштиғ, улуғ пақтығ Позы, пулуттарда парып,
келер, – теди. – ²⁷Келип, ол Кижі Оғлу ангеллар-
ын ызар. Ысқан ангеллары по чарықтың парчын

черлерге чөрүп, Ааң таллаб-алған кижилерин чыгылыштырарлар, — теди. — ²⁸Смоква-ағашка көраар: ол ағаш, өзүм шығарып, пүрленип, чайғы туш келчиғанын көргүсча, са, — теди. — ²⁹Мында андыжок: Меең мна слерге айтқаным пар полза, эткенде, ол тем чағын, ол тем келди, — теди. — ³⁰Шын айтчам слерге: по парчын айтқаным амдығы кижичатканынча шығар, — теди. — ³¹Тегри, чер эрт-парар, Меең сөзим тезе қалар» — теди.

«Ол күн, ол час келерин кем да уннабанча»

³²Ол күн, ол час келерин кем да уннабанча. Тегридағы ангеллар да, Кижичатканынча, чағыс ла Аба уннапча, — теди. — ³³Сақ полып, пашкойаар! Ол тем качан келерин слер уннабанчызар-но, — теди. — ³⁴Ол тем по небе ошқаш: кижичатканынча, чорукка парып, кулларынға эмин тударға артысты. Штечен ижин кулларынға перип-айдып, эжикта турчан қадарчызынға: „Сақ пол“ теп, айттырды» — теди. — ³⁵Анаң Иисус айтты: «Эткенде, сақ полаар! Эм ээзи качан келерин: иирде ба, чок түн ортазында ба, чок таң атчыған темде ба, чок эртен ма, — слер уннабанчызар-но, — теди. — ³⁶Ээзи, аны сақтабан темде нанып, слердиң узуп чатқаннарыңны пас-парбазын! — теди. — ³⁷Слерге айдып, Мен парчын кижичатканынча айтчам: сақ полаар!» — теди.

Пөлүк 14

Иисусты өдүрерге ағлақ тилепчалар

¹Пасха-пайрамма ачыбан-аш пайрамынға ийги күн қалған полды. Улуғ абыстарба қатчы-чозақчылар

Иисусты меккебе тут-келип, өдүрерге аглак тиледилер. ²«Пайрамда ла тударға чарабас, тутсабыс, — калык пулғанып үрүктер» — тештилер.

***Қыймат арығ қайақ
Иисустаң үчүн ақкелгени***

³Иисус Вифания теп аалда, чазылбас палығлығ Симон теп кижі эминде улып, қыйын одурған-ында, ақ палғаштаң эткен қупшын тудып, пир эпчи-кижі кир-келди. Қупшын иштинге қыймат нард теп өзүмнең эткен чараш чыстығ арығ қайақ урған полтыр. Эпчи-кижі кир-келип ле, қупшынның ақсын сындырып ажып, қайағын Иисустың пажынға урды. ⁴Андоқ полған қайы кижі, өкпеленип, постарының ортада айдыштылар: «Қайақты ээде қоратчаң ма?! — тештилер. — ⁵Ол қайағын үш чүс динарий-ақча артықтаң садыбызарға керек полған-но. Алған ақказын тезе чоқ-кижилерге үлеп перер эди!» — тештилер. Лар эпчи-кижиге көрүп, тың қанығып одурдылар. ⁶Иисус айтты: «Эпчи-кижини тегбелаар. Нөöre аны уйаттырчызар? Ол Маға чакшы небе этти-но, — теди. — ⁷Чоқ-кижилер слердиң қыйзында по чашқа поларлар, ларға чакшы эдерге ле санап, олоқ чакшы эдерзар. Мен тезе слердиң аразында по чашқа полбассым-но, — теди. — ⁸По эпчи-кижі этчең керегин этти: келер темимни пурнап, эди-чанымны арығ қайақпа шылап-кел, Мени чығарға пелнеп-салды-но, — теди. — ⁹Шын айтчам слерге: по ақ чарықта парчын қалық, ларға чарлаған Ақ Тилаасты уңнаб-ал, по эпчи-кижі эткенин уңнароқ. Ааң по эткенин ундутпастар» — теди.

***Иуда Иисусты садып перерге
аглақ тилепча***

¹⁰Иуда Искариот теп он-ийги үргенчигинең пирси, Иисусты садып перейин теп, улуғ абыстарға парды. ¹¹Ааннар Иудааң айтканын уғала, өргүндилер. Аға күмүш ақча төле-берерге сөс пердилер. Ам Иуда Иисусты садып перерге аглақ тилеп чөре-берди.

***Иисус үргенчиктеринме пирге пасха
ажын чиипча***

¹²Ачыбан-аш пайрамының паштапқы күнинде Кудайға көдүрген пасха курағанын чиипчаннар. Ол күнде үргенчиктери Иисустаң сурадылар: «Пасха курағанын Сен кайда чиир этчан? Сең айтқан черге парып, пис аны анда пелнеп-саларбыс» – тедилер. ¹³Иисус үргенчиктеринең ийгизин ызып, ларға айтты: «Тураға параар. Слерге анда купшынма суғ аппаратчыған кижичи тоғажар, ааң сооба параар, – теди. – ¹⁴Ол купшынның кижичи кирген эмге слер эдоқ кирип, ол эм ээзинге айдаар: „Ұргедигчи сурапча, теп, Ааң үргенчиктеринме пирге пасха табағын чиир катпажы кайда?“ теп, – теди. – ¹⁵Эм ээзи чақшы пелнеткен арығ улуғ катпаш слерге көргүзер. Ана анда писке пелнеп-салаар» – теди. ¹⁶Ұргенчиктери парып, тураға киреле, анда парчын Ааң айтқанынча полды. Пасха табағын пелнеп-салдылар.

¹⁷Иир киргенде, Иисус он-ийги үргенчиктеринме пирге келе-берди. ¹⁸Лардың анда табак чиипкыйын одурған тужында Иисус айтты: «Шынын

айтчам слерге: Мееңме пирге по табақ чиип одурған слердин аразынаң пирси Мени садып перер» — теди. ¹⁹ Поны уғыб-алып, үргенчиктери ачыға кирдилер. «Ол мен эбессим, са?» теп, пирси пирсинең соонда Иисустаң сура-бердилер. ²⁰ Иисус чы айтты: «Ол кижичи — он-ийгизинең пирси, Мееңме пирге пир айақтың ачығ суғунға қалажын суқ-турчығаны! — теди. — ²¹ Қайде да полза, Кижичи Оғлу Аанаң үчүн Пичигинде пазылған чолыба парча. Кижичи Оғлуны сатқан кижиге тезе улуғ шедик түжер! Ол кижичи туғбан полза, аға чақшы полар эди» — теди.

²² Чиип одурғаннарында, Иисус қалаш алып, алғап-кел, сындырды. Сындырған қалашты үргенчиктеринге пергилеп, айтты: «Алаар, по Меең эди-чаным» теп. ²³ Аанаң қызыл араға урған айақ алып, алғыш четтирип, ларғоқ перди. Парчалары айағынаң иштилер. ²⁴ Айағын перчадып айтты: «По Меең каным, ол — кижилербе наа чөп алышқанымны пектепчаң кан. Ол көп қалықтаң үчүн төгүлчең кан» — теди. ²⁵ Шын айтчам слерге: «Қудайдың Паштағанынға чедип, андағы наа виноград честегиниң суғын ла ижерим. Ол тем келгенче паза ишпессим» — теди. ²⁶ Аанаң лар сарнаштылар. Сарнажала, Елеон-таға пардылар.

«Пётр үш қада Меең нана-түжер»

²⁷ Анда Иисус ларға айтты: «Слер парчаларың Мени таштап тезерзар. Пазылған сөс пар: „Қадаачыны өдүрзем, қойлары таралып тезер“ — теди. — ²⁸ Мен тирилип турғамда тезе, Галилея-черге слердең пурнада келип, слерди анда тоғажарым» — теди. ²⁹ Пётр Аға айтты: «Сени парчазы да таштаза,

че мен таштабассым» — теди. ³⁰ Иисус айтты: «Шын айтчам саға: пүүн, по караағызын питик ийги када кыйғырғанче, сен Менең үш када нана-түжерзин» — теди. ³¹ Пётр тезе, чағданман, тыңнап айт-турды: «Сеенме пирге өлерге да келиш-парза, Сенең нана-түшпессим!» — теди. Өскелери олоқ небе айттылар.

*«Мең көңүмче полбан,
Сең көңүңче ползын»*

³² Анаң Гефсимания теп черге келдилер. Иисус үргенчиктеринге айтты: «Мен ам кедре парып, анда пашкойып турғамче, слер мында одураар» — теди. ³³ Позыңма Пётрды, Якуппа Ыйбаны алып, Ол пара-берди. Парчадып, Иисус шыдабас аарсына-берип, ачығлана-берди. ³⁴ Ларға айтты: «Сағыжымға өлүм ачыйы түшти. Мен нанғамче, Мында полып, уйғуға пастырбан одураар» — теди. ³⁵ Позы арий ле кедре парып, черге түндере түжип пашкойды. Келер час Менең чаза эртчең полза, чаза эртсин теп, пашкойды. Анаң айтты: ³⁶ «Абам! Сен эдип полбас небе чоқ-но. По ачығ урған айағыңны Мени тегбеен чаза аппарат! Қайде да, эзе, саназаң, Мең көңнүмче полбан, Сең көңнүңче ползын» — теди. ³⁷ Қарчы келип көргени — үргенчиктери узупчалар. Пётрға айтты: «Симон, сен узупчаң ма? Пир ле час узубан шыдап полбадың ма? — теди. — ³⁸ Сақ полаар, чабалға урунмайын теп, пашкойзар. Сағыш — айдас, эди-чаны тезе мөңүс» — теди. ³⁹ Қада кедре парып, пайағоқ сөзин айдып пашкойды. ⁴⁰ Нан келип, үргенчиктериниң олоқ узупчығанын пасты: карақтары аар, Аға ноо айдарға пилбен турдылар.

⁴¹ Ұжүнчи қада нан келип, ларға айтты: «Ам даа узуп тынанчызар ба? Че, чедер, тем четти! Кижиде Оғлуны, мна, қыйаллығ кижилердин қолынға перерлер, – теди. – ⁴² Турып, парааннаар. Мна, Мени садып перчең кижиде писке чағынап келча» – теди.

Иисусты туттылар

⁴³ Иисус по айтчығанда, он-ийги үргенчигинен пирси – Иуда кедертин ларға мна келди. Иудаба қожа улуғ абыстардың, қатчы-чозақчылардың, чон-қалықтың улуғларының кижилери келтир. Келген кижилерден көбизи қылыштар, өргеннер тудынып келдилер. ⁴⁴ Иисусты садып перчаң кижиде қалықпа айдышқан полтыр: «Мен ошқанған кижиде Ол полар. Аны тудып, маттап қадарып, аппаратаар» теп. ⁴⁵ Келеле, соғада Иисусқа келди. «Равви!» – теди, олоқ Аны ошқанды. ⁴⁶ Қалық чы, Иудаан по эткенин көриб-алып, Иисусты олоқ туттылар. ⁴⁷ Мындок турған Иисус чанынаң пир кижиде поэнының қылыжын шура тартып, улуғ абыстың кулын шап, ааң кулағын кезе шапты. ⁴⁸ Андығ полчығанда, Иисус қалыққа айтты: «Тудуғчыны тударға чилеп, қылыштар, өргеннер алып келдаар, – теди. – ⁴⁹ Қудай Өргезинде Мен күн-сайа слербе полып, үргедип чөрдим. Мени анда нөөре тутпадаар? Қайде да полза, Пичигинде пасқанынча ползын» – теди. ⁵⁰ Иисусты тудыб-алғанын көрүп, үргенчиктери, Аны таштап, тешибистирлер.

⁵¹ Чылааш эди-чанын кеденме ле орап-салған пир чаш оол, тудып аппаратан Иисустың соонында парыб-одурды. Аны асла тудыб-албадылар, ⁵² Ол тезе, чабынған кеденин таштап, чылааш поэ тезе-берди.

Иисус Синедрионның алдында

⁵³ Иисусты паштапқы улуғ абысқа аппарып аккелдилер. Анда парчын улуғ абыстар, қатчы-чозақчылар, чон-қалықтың улуғлары чыылыш-партырлар. ⁵⁴ Пётр пайа теспеди. Иисусты аппаратчығаннарында, ол соонаң ырақта парып, паштапқы улуғ абыстың эжик-алынға да парып кирди. Анда паштапқы улуғ абыстың чалчыларынма кожа от қыйзында одурып, чылынды. ⁵⁵ Улуғ абыстар синедрион теп адалған чон-қалық чыылыға кирген кижилербе кожа, Иисусты чарғылап, өлүмге перибизерге Аанаң тоғра көрее тилеп, таппандырлар. ⁵⁶ Көп кижи Иисустаң тоғра чойлаған көрее эдип айтты. Ээде да айтсалар, лардың көрееелери өзере келишпедилер. ⁵⁷ Қайлары турып, Аанаң тоғра чойлаған көреези эдип, айттылар: ⁵⁸ «„Кижиде қолы пүдүрген по Қудай Өргезин сайап, Мен үш күнге кижиде қолы пүдүрбес пашқа Қудай Өргезин көдүрерим“ теп, Ааң айтқанын уққанмыс» — тедилер. ⁵⁹ Миндиге да көрееелери өзере келишпедилер. ⁶⁰ Андығ полғанда, паштапқы улуғ абыс, синедрион ортазынға шығып, Иисустаң сурады: «Сен нөөре ноо да айтпан турчаң? Сенен тоғра айтчалар-но, сен тезе нөөре небе айтпанчаң?» — теди. ⁶¹ Иисус ам да үн пербен турды. Ээде полғанда, паштапқы улуғ абыс пазоқ сурап шықты: «Алғалығ Қудайдың Оғлу Христос Сензиң ма?» — теди. ⁶² Иисус: «Менбин, — теди. — Кижиде Оғлу Күштиғ Қудайдың оң чанында одуарын, тегридағы пулуттарда парып, келерин слер көрерзар» — теди. ⁶³ Понны уғыб-алып, паштапқы улуғ абыс поэнының кебин үзе тартып, айтты: «Писке паза көреечи керек

па? – теди. – ⁶⁴Мна Ол Кудайды чабаллап айтқанын слер уктаар. Эткенде, ноодербис, ноо сананчызар?» – теди. Парчалары: «Ол пуралығ, өлзин» теп, тештилер. ⁶⁵Анаң прелери Аға түкүре-берди. Қайзы Аны шаба-берди. Ааң чүзүн чап-кел шапқаннарында: «Пророк ползаң, шапқан кижини көрбен таб-ал» – тештилер. Чалчы-кижилери да Аны шаптылар.

Пётрдың нана-түшкени

⁶⁶Пётр эжик-алында полғанда, паштапқы улуғ абыстың тижи чалчылардаң пирси анаара келтир. ⁶⁷От қыйзында чылынып турчаң Пётрға маттап көрүп, ол тижи-кижи айтты: «Назарет теп тура кижизи Иисуспа пирге сен полғанзың-но!» – теди. ⁶⁸Поны уғыб-алып, Пётр нана-түшти: «Сен, эзе, ноодаң үчүн айтчаң, пирда пилбенчам, уңнабанчам» – теди. Айтчадып, таштындағы эжик-алынға шығарға парды. Анаара парған темде кенетки питик қыйғыра-берди. ⁶⁹Олоқ тижи чалчы Пётрды анда пазоқ көриб-алып, анда турған кижилерге айтты: «По кижиде – лардаң пирси-но» – теди. ⁷⁰Пётр пазоқ нана-түшти. Чүче соонда андоқ турған кижилер Пётрға эдоқ айттылар: «Сен лардаң пирси полчығаны шын. Сен Галилея-чердин кижизин-но. Лар чилеп эрбектешчаң» – тедилер. ⁷¹Пётр тезе кудайланып, қарғанып айтты: «Слер айтчаң кижини мен актап таа таныбанчам» – теди. ⁷²Ээде айтчыған темде питик ийгинчизин қыйғыра-берди. Олоқ Пётрдың сағыжынға Иисустың пайа айтқаны кирди: «Ийги қада питик қыйғырғанче, сен үш қада Менен нана-түжерзин» теп. Иисустың айтқаны сағыжынға киреле, Пётр ылға-берди.

Пөлүк 15***Иисус Пилаттың алдында***

¹Эртен эрте улуғ абыстарба қатчы-чозақчылар, чон-қалықтың улуғлары, — парчын синедрион, — постарының чөбин олоқ шығардылар. Иисусты пағлап, Пилатқа аппара-бердилер. ²Пилат Аанаң сырады: «Иудей теп чон-қалықтың Қааны Сензин ма?» теп. «Поны сен позың айттың», — Иисус теди. ³Улуғ абыстар Аға көп найнадылар. ⁴Пилат пазок сурады: «Сен ноо да айтпассың ма? Мна көр, Саға найнағаны көп-но!» — теди. ⁵Иисус чы үн шығарбан турды. Пилат, андығ полғанын көрүп, таңзынды.

***Аны креске кере тарт теп,
қалық қыйғырча***

⁶Пилаттың чозақ полды: пасха-пайрам сайа қалық сурағанда, түрмеде одурған кижилердең пирсин пожадыб-одуртыр. ⁷Ол темде Варавва теп пир кижиде арғыштарынма пирге түрмеде одурды. Ол Варавва арғыштарынма қалық пулғанып қазырлаған теминде пир кижини өдүр-салтырлар. ⁸Қалық чыылыжып, Пилатқа келип, ааң чылын сайа эткенин сура-берди. ⁹Пилат қалыққа айтты: «Слерге ноо, Иудейлер Қаанын пожадайын ма?» — теди. ¹⁰Улуғ абыстар, Иисуска артық көрүп, Аны өлүмге чарғылағанын Пилат пилди. ¹¹Улуғ абыстар: «Иисусты эбес, Варавваны пожат» теп, қалықты қыйғырарға кичендилер. ¹²Пилат, қалық қыйғырғанын уғыб-алып, пазок айтты: «Андығ полғанда,

слердин Иудейлер Қааны теп адалчаң кижиге мен ноо эдей?» — теди. ¹³«Аны креске кере тарт» теп, калық пазоқ қыйғырышты. ¹⁴Пилат ларға айтты: «Ол слерге ноо чабал эткен, эзе?» теп. Қалық ते-зе, аны укпан, тыңаарақ қыйғырышты: «Аны крес-ке кере тарт» теп. ¹⁵Андығ полғанда, Пилат, қалыққа чарадайын теп, санап, Варавваны пожатты. Иисусты тезе қамчыларға, креске кере тартарға перибисти.

Шағчылар Иисусты асқайлап шапчалар

¹⁶Анаң шағчылар Иисусты претория теп адалған эжик-алының иштинге аппаратдылар. Анда шериф кижилери чыылыштыр. ¹⁷Анаң Аға қызыл кеп кестилер. Қазалчық тегелекти өрүп, ол тегелекти Ааң пажынға кестилер. ¹⁸«Иудейлер қаанынға эзен ползын!» теп, пөлүнп Ана улуғладылар. ¹⁹Анаң тайактарынма пажын шап, Аға түкүрдилер. Анаң пөлүноқ-кел тизеленип, Аға пажырдылар. ²⁰Аны асқайлап тоқтағаннарында, қызыл кебин шурып, Позының кебин Аға кестилер. Анаң таштынға шығарып, Аны кере тартчаң черге аппарата-бердилер.

Иисусты креске кере тартчалар

²¹Кирена теп чердең шыққан Симон теп пир кижизи, Александрба Руфтың абазы, чер-қыразынаң айланып, Иисусты аппаратан чолбоқ парған полтыр. Ол Симонны көриб-алып, Иисустың крес-ағажын эңнеп аппарат теп, аға айттырдылар. ²²Иисусты Голгофа — «Паш сөөги» теп черге аккелдилер. ²³Анда Аға өлең арлашқан қызыл араға ижерге пергеннеринде,

Ол ишпен-салды. ²⁴ Иисусты кере тартқан кижилер, кемге ноо четкей-не теп, шереби таштадылар. Ааң кебин үлежип, постарына алдылар. ²⁵ Кере тарттылар Аны тоғус часта эртен. ²⁶ «Иудейлер Қааны» теп, крес-ағашта андыҕ Ааң пуразы пазылған полды. ²⁷ Иисуспа кожа ийги тудуғчы-кижини крескоқ кере тарттылар: презин сол чанынаң, презин тезе — оң чанынаң. ^{28*} ²⁹ Аны кере тартқанын көриб-алып, чаза пар-чөрчаң қалық паштарын чайкап, асқайлап айттылар: «Э-э, Қудай Өргенин сайаачы, үш күнге аны көдүреччи! — тедилер. — ³⁰ Пос-Позыңны арғалан, пожанып, крес-ағаштаң түш» — тедилер. ³¹ Улуғ абыстар қатчы-чозақчылар-ба кожа андоқ полды. Лар эдоқ асқайлап айттылар: «Пашқаларды арғалап, Пос-Позыңны тезе арғаланып полбанчаттырзың, — тедилер. — ³² Христос полып, Израильдиң Қааны полып, амоқ пожанып, крес-ағаштаң черге түшсеен, пис, Сеен ээде эткенин көриб-алып, Саға олоқ пүдербис» — тедилер. Ааңма кожа кере тартылған кижилер да Аны эдоқ асқайладылар.

Иисустың өлүми

³³ Түш темде чер үстүнге қарашқы түшти. Ұш часка четтире қарашқы туртыр. ³⁴ Ұш часта Иисус, үн салып қыйғыртыр: «Элои, Элои! Лема савахтани?!» теп. Анзы: «Қудайым, Қудайым! Мени ноо таштадың?!» — тегени. ³⁵ Анда турған қалықтың қайзы по

* Қайы пурунғу пичиктерде қожулып пазылғаны пар: ²⁸ Ана-андығ полғанда, «Аны қара сағыштығ кижилерге қоштылар» теп, Пичигинде айдылған сөзи пүт-парды.

айтканын уғала: «Мна, Илияны қыыр-турча» – тештилер. ³⁶Пир кижі тезе Иисуска чүгүр парып, мешке ошқаш небе уксуска суғып, аны тайақ пажынға қазады. Анаң парып, Аға ижерге перди. Перчадып, кижилерге айтты: «Илиа тўжип, Аны алғай-не. Токтазар, көрееннер!» – теди. ³⁷Иисус чы анаң тың үн салып қыйғырды. Олоқ Ааң тыны үзүл-парды. ³⁸Олоқ темде Қудай Өргезиниң иштинде ас-салған көжегези, үстүңги чанынаң ала төберги чанынға четтире ийги чара кезил-партыр. ³⁹Крес-ағаштаң үдре турған шерифдиң чўс-пажы, Иисустың тыны андығ қыйғырғанче үзүлбискенин көреле, айтты: «По кижі шынап Қудай Оғлу полтыр!» теп. ⁴⁰Андоқ, ырақтаң ла көрүп, тижи-кижилер турған полтыр. Лардың аразында полды: Мария Магдалина, кичиғ Якуппа Иосеттың ичези Мария, паза Саломия. ⁴¹Галилея-черде Иисус полғанында, ол тижи-кижилер Ааңма пирге чөрүп, Аға полуштырлар. Тижи-кижилерок аразында Ааңма пирге Иерусалимға келген көп тижи-кижи полтыр.

Иисустың сөөгин чығаны

⁴²Ол күн Пасха-пайрамынға пелненчең суббот алындағы күн полған полтыр. Иир кирди. ⁴³Ариматфея теп турадаң шыққан, синедрион теп чыылыға кирген аттығ-шаптығ кижизи Иосиф Пилатқа келтир. Иосиф, Қудайдың Паштағаны келерин сақтап чөрген позы, Пилатқа айабан кир-келип, Иисустың өлген сөөгин сураптыр. ⁴⁴Иисустың өл-парғанын уғыб-алып, Пилат таңзынды. Шерифдиң чўс-пажын қыырып, «Ааң өлгенинең ала үр тем эртти ба?» теп, сурады. ⁴⁵Чўс-пажынаң парчын

небе уңнаб-алып, сөөкти Иосифке пере-берди. ⁴⁶Иосиф кеден табар садыб-алтыр. Өлгөн сөөкти крес-ағаштаң тўжүрип, табарға орап-салды. Қайа пағрында ойуктап-салған сөөк чығар черинге аппарды. Аны анда чығ-салып, қуй эжигин ташпа пектеп-салды. ⁴⁷Мария Магдалинаба Иосеттың иче-зи Мария Иисустың сөөгин Иосиф чыған черин көртирлер.

Пөлүк 16

Иисустың тирилип турғаны

¹Суббот-күн эрткен соонда Мария Магдалина Якуптың ичези Марияба, анаң Саломия Иисустың сөөгин шыларға чараш чыстығ қайақ садыб-алдылар. ²Недлениң паштапқы күн келгенде, эртен эрте, — таң атчыған темдок, Иисустың сөөк чыған черге пардылар. ³Анаара келиб-одурып, өзере айдыштылар: «Сөөк чыған черди пектепчең ташты писке кем аңдар-кел, эжигин ажып перер-не?» — тештилер. ⁴Келип көргеннери — таш пайоқ аңдарыл-парған, кедре чанда чатчаттыр. Ол аңдарылған таш тезе мағат поғда таш полды. ⁵Сөөк чыған черинге киргеннери — оң чанында ақ кеп кескен чаш оол одурчаттыр. Аны көрб-алып, тижи-кижилер тың қорук-пардылар. ⁶Ол чаш оол тезе тижи-кижилерге айтты: «Қорукпалаар! Слер Назарет кижизин, кресте кере тартылған Иисусты тилепчизар ба? Ол тирилип турды-но, Ол ам мында чоқ. Мна по чер — Ааң чатқан чери, — теди. — ⁷Слер ам парып, үргенчиктеринге, Пётрға айдаар: „Ааң слерге алында айтқанынча, Галилея-черге Ол слердең пурнада

чедер. Аны анда көрөзар“ теп» – теди. ⁸Тижи-кижилер сөөк чыған черинен шығып, соғада чүгүре-бердилер. Пырлажып, постарыңны пилинмен қоруқ-парған озыба, кижиге пир да небе айтпадырлар.

***Иисустың Мария Магдалинаға
келип көрүнгени***

[⁹Недлениң паштапқы күнинде эртен эрте тирилип турала, Иисус пурнада Мария Магдалинаға парып көрүнди. Алында Иисус ол тижи-кижиден четти айна шығарып сүрген полтыр. ¹⁰Иисуспа тоғашқан соонда Мария Магдалина Иисустың алында Аанма полған кижилеринге парды. Ларға, ылғажып-сықтажып одурчыған кижилерге келип, чақшы тилаас ақкелди. ¹¹Ұргенчиктери тезе Иисустың тирилип турғанынға, Мария Аны көргенинге пүтпен-салдылар. ¹²Ааң соонда үргенчиктеринен ийги кижизи пир аалға пардылар. Парыб-одурғаннарында, Иисус, пашқа пол-парып, чолда ларға көрүнтир. ¹³Ийги үргенчиги, нан-келип, өскелеринге чақшы тилаазок айттылар. Пларға да, эзе, пүтпен-салдылар.]*

Иисустың үргенчиктеринге көрүнгени

[¹⁴Эңне қалғанында, он-пир үргенчиги табак чиип одурчығаннарында, Иисус ларға постарынға келип көрүнди. Көрүн-келип, лардың сағыштары қадығдан үчүн Ол ларға қанықты. Қанығып, Ааң тирилип турған соонда Аны көрген кижилерге пүтпееннен

* Қайы пурунғу пичиктерде кер-сөстери 9-таң 20-ге четтире чок.

үчүн сөкти. ¹⁵Анаң Ол ларға айтты: «По чарықтың парчын черлерге парып, парчын кижилерге Ак Тилаас чарлап чөраар, – теди. – ¹⁶Кудайға пүт-келип, крестенген кижии арғаланар. Кудайға пүтпенчиған кижии тезе қадың чарғыға түжер, – теди. – ¹⁷Пүт-турған кижиге миндиң таңмалар перилер: лар Меен адымма айналарды шығара сүрерлер. Лар наа тиллербе айдарлар, – теди. – ¹⁸Лар чыланны қолба тударлар. Өдүрчең да небе ишселер, ларға небе полбас. Лар ағрың кижилерге қолларын сал-келип, чазарлар» – теди.]*

Иисустың тегриге шыққаны

[¹⁹Поны ларға айда-берген соонда Улуғ-Қаан Иисус тегриге өре шық-парды. Анда Қудайдың оң чанынға одур-салды. ²⁰Ұргенчиктери тезе парып, парчын черлерде чарлап чөрдилер. Улуғ-Қаан ларға полушты. Таңмаларын көргүзип, лардың сөстерин күштендирди.]*

* Қайы пурунғу пичиктерде кер-сөстери 9-таң 20-ге четтире чок.

Чарытчаң сөстүк

Абыстар — иудей религиясынаң шығара абыстар. Иудей абыстар Иерусалим теп турадағы Қудай Өргезинде штедилер. Анда лардың керек — Қудайға көдүриғ көдүрер кереги полған. Пайрамнарында кижилер ларға мал ақкелип, лар, Қудайға алғап, ол малды соғып, қанын ағысқаннар. Қайдығ да кижиде абыс полбаан, Моисей-пророктың ачазының — Ааронның төлүнең шыққан кижилер ле абыс полчаңнар.

Авраам — еврей чон-қалығының улуғ абалары. Еврей чон-қалығы Авраамнаң чайаған. Ол Авраам, Қудайба Чөп (Пурунғу Чөп) алыжып, чон-қалығын Қудайдың қолынға перген. Андығ полғанынаң үчүн еврей чон-қалығы Қудай таллаған чон-қалық пол-парды теп, теченер.

Ағарығ Тын — Қудайдың Тыны. Кижиге Ол қалабуқ улып учуғып түшча. Кижиге Ол түшкенде, кижиде ақ-сағыштығ, эбеге пророк пол-парча. Иисуска эдок, Ол Иордан-суғда Крестеечи Ыйбаннаң крестенгенде, Ағарығ Тын учуғып түшти.

Айна — қазақ тилинде «бес», эбеге «дьявол», «злой дух» теп. Айналар постарының қаанынға — шайтанға улышчы полчалар, по чарықта чөрчалар. Айналар, кижиниң иштинге кирип, аны ағрыдып,

ааң сағыжын алынып ардатчалар. Иисус Христос ол айнарды кижидең шығара сүр чөрген. Анаң, Иисус кўжин пергенде, ол айнарды Ааң үргенчиктери-апостоллар кижидең шығара сүргеннер.

Айнаға туттырған кижи – иштинге айна кирген киж. Кижиниң иштинге кирип, айна аны пас-турча, ааң сағыжын алынып, пулғатча, ардатча. Айнаға туттырғанда, киж кыйал этча, кыйаллығ полча. Кижиниң айназын шығара сүрип, Иисус Христос, Ааң үргенчиктери-апостоллар кижиниң кыйалын шығарып таштадылар.

Ақ-сағыштығ кижи – иштинге Ағарығ Тын кирген киж, Қудайға пүдип, кыйал этпен чатчыған киж.

Ақ Тилаас – Иисус Христостың үргедийи. Қудайға айланып, кыйалларын ажылын-келип, крестенип, киж арғаланар полар, – мынаң үчүн Ақ Тилаас айдылча.

Албан – Римның империязынға төлечең албан. Еврейлер чатқан черлер парчазы, Римның империязының қолынға кирип, аға албан төледилер.

Албанчы – қазақ тилинде «мытарь» эбезе «борщик налогов». Римның империязының казназынға албан чығчаң киж. Албанчылар еврейлердиң кижилери полған. Анаң-аара еврейлер албанчыларға кыртыштанып көрдилер, көөленмедилер, лар Қудайы чоқ римның кижилеринме алышчалар теп.

Аминь – еврей сөзи. Пистин тилге кежиргенде: ээде ползын теп, шын теп. Пашқой сөстин, Ақ Тилаас номының ужында андығ сөс айтчалар.

Ангел – грек сөзи. Қазақ тилинде «вестник» теп, тадар тилинде «элчи» теп сөс полар. Ангеллар

кижи эбестер. Лар Қудайға польшчы полчалар. Қудай, ларды по чарыққа ызып, Позының сананғанын кижилердиң сағыштарына четтирча, эбезе — лардың қолынма кижилерге польшча. Андығ ангел, элчи кижиде полғанда, аны тилаасчы теп адапчалар.

Апостол — грек сөзи. Өнеттин тилаас чарларға ызылған кижиде. Қазақ тилинде «посланник» теп полар. Иисус, үргенчиктери аразынаң он-ийгиде кижиде таллаб-алып, ларды апостоллар теп адады. Он-ийгиде — ол ызық сан. Израиль чон-қалығының уйазы он-ийгиде төлдең шыққан полған. Апостоллар кижилер аразында Ақ Тилаасты чарлап чөргеннер.

Арығ — қыйаллығ эбес, Қудай салған сөспектерин тутчаң кижиде — арығ кижиде, Қудай чаратқан небе — арығ небе.

Арығла(рға) — кижиниң айназын шығара сүрип, ағрызынаң чазып, қыйалын таштап, кижини қыйалы чоқ штерге. Кижини крестеп, аны арығ суға шомдылар, — эди-чанынма, сағыжынма арығланзын теп. Суға шомғаны — арығланғанының таңмазы.

Ачыбан аш пайрам — четти күн Пасха-пайрам соонда полчаң пайрам. Ачыбан аш пайрамын пайрамначаң күннерде тертпек ошқаш ачыбан қалаш пыжырып чиичеңнер.

Веельзевул — еврей сөзи. Эде еврейлер постарының тилбе шайтанны (айналардың қаанын) ададылар.

Геенна — Қудай чарғылаған қыйаллығ кижилер одуртчаң чериде. Пашқа ады — ад. Анда қачан да үчүрбес өрт шыдап полбас күйча.

Гефсимания – Елеон-тағ төзүндеги чер. Анда улуф олива-чемис сады полған.

Голгофа – Иерусалим теп турадаң ырақ эбесте полған чабыс тағ. Ол тағда Иисус Христосты креске кере тарттылар.

Давид, абабыс Давид – най аттығ-шаптығ Иудея паза Израиль қааны. Вифлеем теп турада туған. Оғлан тужында мал қадарған. Голиаф алыпты неғ-салған соонда аны улуғлап, қаан эткеннер. Қудай сананғанын Давид маттап чакшы этти, қалықтың пажын чараш пилип. Андығ эткенинге көре, Қудай сөзин перген, Израиль қааннары қачан-да ааң төлүнең шыққан кижилери поларлар теп. Ана ааң төлүнең олоқ Вифлеемнаң Мессия-Христос-Арғалаачы шығар полды.

Давидтың төлү – ээде Мессияны (Христосты) ададылар. Қудай Пичигинде пазылғанынға көре, Давид-қаан төлүнең шыққан кижиле Христос полар полтыр.

Динарий-ақча – Римның империяда айланчаң күмүш ақча. Иисус тужында пир динарий-ақча – пир күн штеп алчаң ақчазы.

Еврейлер – Қудайба Пурунғу Чөп алышқан, иудей религиязын тутчаң чон-қалық. Пашқа ады – израиль чон-қалығы. Анаң-аара «еврейлер», «иудейлер» «израиль кижилери» – парчын пир. Еврейлер Қудай таллаған чон-қалығы полча. Лар арамей теп тилбе эрбектеп чооқташқаннар.

Елеон-тағ – Иерусалим теп турадаң ырақ эбесте турған тағ. Ол тағ Қудай Өргезинең үдре турған.

Иерусалим – пурунғу тушта Израиль теп чердиң өөн туразы. Ол турада иудей религиязының чағыс ла

Қудай Өргези турған. Андоқ синедрион теп еврей чон-қалығының өрегі чыылығы чыылышқан.

Израиль – тадар тилинге «Қудайба қарбашқан» теп кежирча. Эәде Якупты адағаннар, ол ангелба қарбашқан соонда. Якуптың он-ийги оол полған. Ана Якуптың оолларының төллери соонда израиль кижилери, израиль чон-қалығы теп полыбысқаннар. Ол Якуптың оолларының төллери чатқан чери эдоқ Израиль теп адалча.

Иисус – еврей (арамей) тилинме «Иешуа» теп полар. Ол Христостың-Арғалаачының ады.

Илия – Пурунғу Чөп тужындағы аттығ-шаптығ пророк. Қудай аны тириғдоқ тегриге алыб-алған.

Император – Рим теп өөн турада одурған қаан. Иисус Христос тужында ол Рим қааны еврейлер чатқан черлерин позының қолында тутқан. Еврейлердиң пажын пилип, ол қаан лардаң албан алған.

Исаак – Авраамның оғлу, Якуптың абазы. Авраам, Қудайды улуғ тоолап, көдүриғ чилеп Исаакты Қудайға көдүрерге чепсенди. Қудай, андығ Позыңа пүт-турғанын көрүп, ангелын ызып, Авраамға айттырды, Исаактың орнунға чағын оттап чөрген қойды көдүрзин теп. Ол темнең ала еврейлер қойды, курағанын Қудайға көдүрчалар.

Иудей – еврейлердиң религиязының ады. Иудей религиязынға пүтчең кижиге, израиль теп чон-қалығының кижизи. Иудей кижизи, еврей кижизи, израиль кижизи, – парчын пир. Иудей эбес, еврей эбес, израиль эбес кижилерди пашка чозақтығ кижилер теп, гректер, эллиннер теп, адағаннар.

Қатчы-чозақчы — Чозақты чақшы уңнаған қатчы кижилер. Лар қалықты Чозаққа үргеткеннер. Иисус Христос тужында еврейлер ларды маттап уғып, тың тоолағаннар. Қатчы-чозақчы көп эбес кижиполған. Көп қатчы-чозақчы синедрион теп өреги чыылыға кирдилер.

Кижип Оғлу — ээде Иисус Ақ Тилаас пичиктеринде Позыңны адады. Кижип оғлу, кижип — еврей тилинде парчын пир.

Кижип чозағы — Қудай салған чозағы эбес, — кижип тапқан чозағы.

Қолынма тег(ерге) — алғап, кижип үстүнге қолын саларға. Иисус Христос, кижипини қолынма тегип, аны ағрығдаң часты, ағрығдаң чазып, аны арығлады, қыйалларын таштап.

Көдүриғ — қуш-мал соғып, қанын ағызып, алғап, Қудайға сыйы. Еврейлер пайрам сайа Қудайға көдүриғ көдүрчаннар.

Көрее — қай-ноо полғанын көргени. Чарғы керегинен сөс. Чарғы полғанда, чарғыға түшкен кижип қыйаллығ ба, чоқ ааң қыйалы чоқ па, — чөп шығарарға пре кижипиниң көреези керек. Ол көреезин көреечи кижип чарғычы алында айтча.

Көреечи — көреезин айтчаң кижип.

Кресте(рге), крестегени — крестеп, кижипини арығ суға шомчалар, эди-чанынма, сағыжынма арығланзын теп. Арығ суға шомғаны — арығланғанының таңмазы. Крестеген кижип — Қудайға айлан келген, қыйалларын таштап, арығланған, Қудайға пүт-турчаң кижип.

Крестенгени, крестен(ерге) — крестеген соонда, эт-салған қыйалларын Қудайға ажылын-келип, лардаң арығланарға.

Кудайға айлан(арға) – кыйалларын чакшы сана-нып, сағыжын пашка эдип, паза миндиң чадый-ымма чатпасым теп, паза кыйал этпессим теп, Кудайдың алында сөс перерге. Сөс перип, перген сөзинең шыкпаска.

Кудайдың Өргези – Иерусалим теп турада турған өрге. Синагогалар көп полза, Кудайдың Өргези пир ле полған. Еврейлер постарының пайрам-нарында анда чыылыжып, Кудайға көдүриң көдүргеннер. Пашка черлерде көдүриң көдүрерге чарабас полған. Паштапқы Кудай Өргезин пистин эраның он чүс чыл алында аттың-шаптың еврейлер кааны Соломон пүдүрген полған. Иисус тужында тезе пашка Кудай Өргези турған полған, аны еврейлер кааны Улуғ Ирод пүдүрген. Иисус көспегип айтканынча, Ол ол-парып, тирилип турған соонда, пистин эраның четтон чылларда рим империяның шериг кижилери ол Улуғ Ирод пүдүрген Кудай Өргезин андарып сайап-салтырлар.

Кудайдың Паштағаны – кижилердин-калыктардың пажын Кудай пилер тем. По чарыкка келип, Кудай парчын небе Позының қолынға алар.

Кыйал – Кудай салған сөспектери айтканынаң тоғра эткен небе, Кудайға, коштағы кижиге чабал эткени.

Кыйалын ажылын(арға) – Кудайдың алында кыйал эткенин чойлабан ажарға. Ажылынып, сағыжын пашка эдерге, чакшы эдерге.

Кыйалын ташта(рға) – эткен кыйалын чоқ эдерге. Кудай ла, кижиде Ааң алында чойлабан кыйалын ашса, аны чоқ эдер. Кижиде Кудайға айланза ла, ааң кыйалы ташталар.

Моисей – Израиль (еврей, иудей) чон-калыгының улуғ пророгы. Кул полған еврей чон-калыгын Моисей Египет теп чердин фараон теп каанының қолынаң пожадып ашыққан. Моисей еврейлерге позының Пичигин пас-салған.

Моисей Пичиги – Моисей пасқан Пичиги. Ол Моисей Пичигинде Кудай аға айдып пере-берген еврейлердин Чозағы пазылған. Ол Моисей Пичиги Пурунғу Чөп Пичикке кирча.

Наа Чөп Пичиги – ол Пичикке кирча: төрт Ақ Тилаас номы, Ағарығ Апостоллар эт-чөргени номы, Апостоллардың ысқан қаттар номы, Ыйбан Богословтың көспектеп ашқанын номы.

Нана-түж(ерге) – перген сөзинең шығарға, шедик темде кемни-кемни, қоруғып, таштарға. Пётр-апостол, паштапқы улуғ абыс эжик-алында аанаң сурағаннарында, меен Иисусты уннабанчам теп, нана-түшти.

Он-Туралығ чер – Иордан теп суғдың оң чанында грек (еврей эбес) чон-калыгының тураларының пириктигени. Он-туралығ черге Пепос, Авила, Пелла, Филадельфия теп, аанардаң да пашка туралар кирчеңнер.

Пасха – энне улуғ еврей чон-калыгының пайрамы. Еврей тилинме – Песах. Моисей-пророк кул полған еврей чон-калыгын Египет теп чердең пожадып ашыққан полған. Ол пожадып ашыққанын сағыжында тудып ундутпаска, еврейлер андығ пайрам салдылар. Пасха-пайрам чылын сайа апрельде полды. Пайрамнап, еврейлер өнеттин курағанын соқтылар. Соққан курағанын Кудайға көдүрип, аны чиидилер.

Пашка чозактыг кижи – еврей эбес киж, иудей эбес киж. Ол – римның кижилери, грек (эллин) кижилери, сиропиникия кижилери.

Паштапкы улуғ абыс – эңне улуғ иудей абыс. Иудей Чозағынға көре, ол ла Қудай Өргезиниң эңне арыҕ черинге чағысқа кирчен, пашка улуғ абыстар ол черге кирбечен.

Пичик, Қудай Пичиги – грек тилинме, казак тилинме «Библия» теп полар. Ол Қудай Пичигинге ийги улуғ пичик кирча: Пурунғу Чөп Пичигинме Наа Чөп Пичиги.

Пророк – Қудай сөзин уғып, кижилерге аны айтчан киж. Пророктар Қудай сананғанын эдерге, коштағы кижини көөленерге, чабал небе штебеске кижилерди үргеттилер.

Пурунғу Чөп Пичиги – еврей чон-калығы Қудайба Чөп алыжып, көп тем чатчан үчүн айдылчан пичик.

Рим – Римның империяның өөн туразы. Римның императоры одурчан тура.

Саддукейлер – Иисус Христос тужында иудей религиязының пир пөлүкке кирчен кижилер. Ларды еврей чон-калығы улуғ тоолап, уктылар. Лар, улуғ абыстар полып, синедрион теп өреги чыылыға киргеннер. Фарисейлер чилеп, саддукейлер иудей Чозағын тың туттылар. Киж ил-парған соонда тирилип турғанынға пүтпедилер.

Синагога – еврей чон-калығы чыылышчан эм. Лар, суббот күн сайа анда чыылыжып, Қудай Пичиктерин кыырдылар, Қудайға пашкойдылар. Иисус Христос тужында еврейлер чатчан парчын турада, аалда синагога полды. Синагогада чыылышқаннарда, ноо да киж Қудай Пичигиниң кезегин

кыыр полды, кыырған соонда тезе кыырғанын өскелерге чарыдып айт полды. Ноо да кижини синагогада поэнының үргедийин да чарлап полды.

Синедрион — еврей чон-калыгының өреги чыылыгы. Ол чыылыга улуғ абыстарба чон-калыктын улуғлары киргеннер. Синедрион иудей религиязының керектерин Римның империяның алында тутты, чарғы чарғылады.

Смоква — Палестинада өсчөң чемис-ағаш.

Сөөк чыған чер — пурунғуда еврейлер өлген кижини, кайада күй ойуп, анда чығчаңнар.

Сөспек — казак тилинде «заповедь» теп полар. Сөспектеринөң энне паштап — Қудайдың сөспектери пар, ларда Қудайдың сананғаны. Қудайдың сөспектеринде Қудай чозағынма кижиге чадарға айтқаны.

Суббот күн — еврей чон-калыктын улуғ күни. Ол күн еврейлер, пирда небе штебен, постарының Қудайдаң на үчүн сананчалар. Суббот күн пятницада күн қонғанынаң ала пажалча, суббота күн қонғанынға четтире полча. Суббота күн қонғанынаң ала еврейлердин наа недле пажалча. Иисус тужында еврей Чозағын тутчаң кижилер суббот күнде ноо небе штерге чарар теп, қат пасқаннар. Суббот күннерде еврейлер синагогаларында чыылыжып, Қудай Пичигин кыырып, пашқойдылар.

Талай — ээде Галилея теп черде көлди ададылар. Ол көлди үш пашқа адачаңнар: Галилея — талайы, Геннисарет — талайы, Тивериада — талайы. Ол көлдин узуны — чегирбе пеш персте, чалбағы — он-үш персте.

Танма – Қудай тегриде көргүскен пөлгүзи.

Тилаасчы – олоқ ангел, элчи. Ангел – кижі эбес, тилаасчы тезе – кижі. Лар – Қудайдың тилаазын кижилер аразында чарлапчалар.

Төөй сөс – қазақ тилинде «притча» теп полар. Төөй сөс айдып, кижі пир небеден үчүн чооктап, пашқа небени, көрүнмес шын небени сананып чооктапча.

Төөйлеп айд(арға) – төөй сөс айдарға.

Улуғ абыстар – иудей абыстардаң улуғлары. Қудай Өргезинде лар ла кирчең ызық черлер пар полған. Ол улуғ абыстардаң көбизи синедрион теп чыылыға киргеннер. Иисус Христос тужында лар пай төллерден шыққан кижилер полғаннар.

Улуғ-Қаан – қазақ тилинде «Господь» теп полар. Улуғ-Қаан, Қудай – парчын пир.

Ураза – эттиғ, чағлығ чиіш чиибен, Қудайдың алында қыйалларын ажылынып, тың пашқойчаң тем.

Ұргед(ерге) – Ақ Тилаасты чарлап чөрерге.

Ұргенчиктери – Иисус Христостың ұргенчиктери, Ааң Ақ Тилаасты сағыжынма алған кижилер. Лар анаң ол Ақ Тилаасты кижилер аразында чарлап чөрдилер. Лардың аразынаң Иисус он-ийги кижини таллаб-алған. Таллаб-алған ұргенчиктерин апостоллар теп адады.

Фарисейлер – Иисус Христос тужында иудей религиязының пир пөлүкке кирген кижилер. Пашқа пөлүкке кирген кижилер – саддукейлер, пашқа пөлүкке кирген кижилер – зелоттар. Фарисейлер Қудай салған Чозақты қадығ тудып чатқан кижилер. Олоқ қадығ тутқанын қалықтаң сурадылар,

маттап көрүп. Позиның ээде Кудайға пүт-турганын улуғ тооладылар.

Христос – грек сөзи. Еврей (арамей) тилинде – Мессия теп. По сөстөр – «Кудайба таллаған» теп, айтканы. Иудей религиясында Мессиядан үчүн Чозак Пичигинде Пророктар Пичигинде көп пазылған. Ол Мессия по чарыкка келип, еврей чон-калығын Римның Империядан пожадып, еврейлер чатқан черлеринде Кудай Паштағанын салар полар. Христиан религиясында Христос келип, еврейлерди ла эбес, – парчын кижини, чон-калыкты арғалап, по чарыкта Кудай Паштағанын салар. Христос пистиң тилбе Арғалаачы.

Чаргы күни – Христос пазок келгенинде Ааң қалғанчы чарғызы күнү. Ол күнде качан да өлген кижитирилип турар. Парчын тирилип турған қалық чарғыға кирер, Кудай-чарғычы ноо да кижиниң ол чадып кай-ноо эткенин көрер. Кудайға пүт-турған, қыйаллары чоқ кижилери рай теп чакшы черге парарлар, Кудайға пүтпенчиған қыйаллығ кижилер геенна теп, ад теп, өрттиғ черге парарлар.

Чарла(рға) – Кудай сананғанын, Ақ Тилаасты кижилер аразында уғуза айдарға.

Чозак – Кудай Пичигиниң энне пурунғу пеш ном. Ол пеш номның өөн номнары – Моисей Пичиги. Ол номнарда по чер чайалғанынаң үчүн, Кудайдың айтқанын укқан, Кудай сананғанын эткен паштапқы ақ-сағыштығ кижилердең үчүн айдылча. Анаң ол номнарда еврей чон-калығы чайалғанынаң үчүн, Кудай ларды Египет теп черде

куллар полғанынаң пожадып, ашығып, Палестина теп черди по чашка қалыққа пергенинең үчүн айдылча. Мнаң пашка, ол номнарда еврей чон-қалығынға перген Қудайдың сөспектери пар.

Чон-қалықтың улуғлары — еврей чон-қалығының улуғлары. Лар, улуғ абыстарба қожа, синедрион теп өреги чылыға кирип, чон-қалығының пажын пилгеннер.

Чөп — қазақ тилинде «завет» теп чағын сөс пар. Қудай чон-қалықпа Чөп алыжып, Қудай — қалыққа полыжарға, қалық — Қудайды улуғ тоолап, уғарға сөс перишчалар. Пурунғу Чөп Авраам еврей чон-қалығы чанынаң Қудайба алышқан. Наа Чөп он-ийги апостоллар парчын чон-қалықтар чанынаң Улуғ-Қаан Қудай Иисус Христоспа алышқаннар.

Шайтан — қазақ тилинде «сатана». Ол — айналар қааны, паза — Қудайдығ өштүғ полғаны.

Якуп — еврей чон-қалығының абаларының пирси, Исаактың оғлу. Аны Қудай Израиль теп адады. Ааң он-ийги оғлуның төллери израиль чон-қалығы теп, израиль кижилери теп адалчалар.

ШОРСКО-РУССКИЙ СЛОВАРЬ

А

Аакта – громко кричать, вопить.

Аал – селение, деревня.

Аара-пеере – туда и сюда, в ту и в эту сторону.

Аарсын – испытывать тяжесть в душе, томиться.

Абалары – предки.

Абыс – священник, священнослужитель; **улуғ абыс** – перво-священник; **паштапкы улуғ абыс** – главный первосвященник.

Абыр – счастье (как покой); **абыр-казық полды** – он был в счастье и здравии.

Абытта – успокаивать, усмирять.

Ағ – сеть; **ағларын таштадылар** – они закидывали свои сети.

Ағарығ (ақ-арығ) – святой; **Ағарығ Тын** – Святой Дух; **ағарығ кижі** – святой (человек); **ағарығ чер** – святое место.

Ағаш-ус (кижі) – плотник.

Ағлақ – удобный, подходящий случай; **ағлақ тиледилер** – они искали подходящего случая.

Ағрығ – больной (человек).

Ағрығи – болезнь (его).

Ады: ады-шабы – известность, слава, молва о ком-л.: **ады-шабы чайылды** – (о нём) разнеслась слава, молва.

Ажылдыра – прямо, открыто.

Ажыл-пар – раскрыться, разверзнуться; **тегри ажыл-парды** – небо разверзлось.

Ажын – *зд.* исповедоваться, открывать свою душу; **кыйалларын ажынды** – он исповедался в своих грехах.

Азақ: азаққа турғус-салды – он поднял, поставил (её) на ноги; **позы азаққа турды** – он сам встал на ноги.

Азақ-кеп – обувь.

Азра – кормить (кого-л.).

Азран – кормиться, питаться.

Азык – пища в дорогу.

Айбын – поздно, позднее время.

Айлан – возвращаться: **Кудайға айланаар** – возвратитесь к Богу; **Кудайға айланып, крестенаар** – возвратитесь к Богу, креститесь.

Айландыра – вокруг (чего-л.): **айландыра шеденнеди** – он огородил оградой.

Аймакчы – гость.

Айна – *зд.* бес, нечистый дух, оскверняющий человека: **айнаға туттырган кижиди, айналығ кижиди** – человек, одержимый бесами; **айнаны шығара сўр-салды, айнаны шығарып сўр-салды** – он изгнал (из него) беса.

Айтқан сөзи эрткенче – быстро, мгновенно (*букв.* пока сказанное слово не минуло).

Айттыр – велеть, приказать.

Ақ – *зд.* светлый, праведный, святой, благой: **ақ сағыштығ кижиди** – праведный человек, праведник; **Ақ Тилаас** – Благая Весть, Евангелие.

Ақкел – приносить.

Ақкир – вносить (внутри чего-л.).

Ақтығ: **ақтығ кижиди** – *зд.* праведник.

Ақча – деньги.

Ал – брать, взять; отнимать.

Алақ – заблуждаться, ошибаться, обманываться: **алакчызар** – вы заблуждаетесь.

Алақтыр – вводить в заблуждение, обманывать: **таллаған кижилерди да алақтырлар** – даже избранных введут в заблуждение.

Албан – налог; подать, пошлина.

Албанчы – сборщик податей, мытарь.

Алға – благословить.

Алғыштығ – благословенный.

Алды – перед (кем-л.): **Ааң алдыға түшти** – он упал Ему в ноги.

Алды – перед (кем-л.): **Сең алдында** – перед Тобой (раньше по времени).

Алта – идти, шагать.

Алыл – быть взятым, забраться, отняться: **калғанын да алылар** – будет отнято и последнее.

Алын-сал – принять себе в душу, воспринять; запомнить: **позының иштинге алын-салды** – он принял (это) себе в душу.

Алын: алынып чөргени – глупость.

Анаң – потом, затем; и.

Анаң-аара – поэтому, из-за этого.

Анара, анаара – туда.

Анартын – оттуда (с того места).

Ангел – ангел, Божий посланник, глашатай (духовное существо).

Анда – там.

Андығ – такой, такое.

Анзы – тот.

Аннар – те.

Анчун – потому, из-за этого, поэтому.

Аңдар – отвалить (камень).

Аңдарал – роняться, рушиться: **парчын небе аңдаралып-сай-алар** – всё будет разрушено.

Аңнаачы – ловец: **палыкқа аңнаачы** – ловец рыбы, рыбака; **калыкқа аңнаачы** – ловец человеков.

Апостол – апостол, ученик Христа.

Аппар – уводить; уносить.

Аразында – среди (чего-л., кого-л.): **кижилер аразында** – среди людей, в народе.

Арғала – спасать (от греха, смерти).

Арғалаачы – Спаситель.

Арғалан – спасаться, спастись (от греха, смерти): **тынын арғаланар** – он спасёт свою душу.

Артығы – больше, чем нужно, сверх необходимого: **мынаң да артығын айдайын** – скажу даже больше (чем сказал); лишнее, излишек: **парчазы артығынаң салдылар** – все клали излишек, от излишка.

Артыс – оставлять, оставить (кого-л., что-л.).

Арығ – зд. чистый, открытый Богу: **арығ эбес** – нечистый, осквернённый.

Арығла – очищать от скверны, от греха: **мени арығларға сана-заң, арығлап-пер** – очисти меня, если ты хочешь это сделать.

- Арыҕлан** – (самому) очищаться (от греха, от скверны).
Арыштыр – беспокоить, затруднять.
Асқайла – осмеивать, глумиться.
Ача – старший брат.
Ачығ – *зд.* печаль, испытания: **ачығлар тўшкенде** – когда наступят дни испытаний.
Ачығлан – сокрушаться, печалиться; скорбеть.
Ачыға тўш – опечалиться.
Ачынман – безжалостно, не жалея.
Ачытқа – закваска.
Аш – хлеб, зерно; пища.
Аш – *зд.* исповедовать; исповедоваться в чём-л.: **постарынын кыйалларын аштылар** – они исповедовались в своих грехах.
Ашта – испытывать чувство голода; голодать.
Аштағ – голод.

И

- Ийги**: **ийги сағыштығ киж** – лицемер, двоедушный человек.
Ийгилен – сомневаться, иметь два противоречивых мнения.
Изи: **эди-чаны изип-кўйди** – она испытывала жар в теле, была в горячке.
Илчирбе – цепь.
Инге – иголка; **инге кўзў** – игольное ушко.
Иче – мать; **слер Меең ичемзар** – ты Моя мать.
Иште, ште – работать; делать, совершать; создавать.
Иштек-мал – осёл.
Ишти – внутренняя часть чего-л., душа (человека).

Қ

- Қаан** – царь; господин.
Қаан: **Улуғ-Қаан** – Господь.
Қағжырат – скрипеть, скрежетать.
Қадаачы – пастух; сторож.
Қадығ – *зд.* сурово, строго; суровый; **қадығ айтты** – он велел, приказал.
Қажынча, қажында – по берегу (моря, реки): **талай қажынча** – по берегу моря; **талай қажында** – на берегу моря.
Қазалчық – колючий.

- Казан-айак** – *зд.* посуда.
Казне – тёща; свекровь.
Казык (кижи) – здоровый человек.
Казырлаганы – буйство.
Кайак – *зд.* масло (оливковое).
Кайгал – чудо, нечто удивительное.
Кайгал – удивляться, изумляться, дивиться: **лар кайгалдылар** – они дивились.
Кайгаллыг – чудесный, удивительный, изумительный, вызывающий удивление, изумление.
Кайгал эт – совершать чудо.
Кайгалыш – быть вне себя от удивления: **лар кайгалыштылар** – они были вне себя от удивления.
Кайгаш – весьма поразиться, изумиться (всем вместе).
Кайдыг-кайдыг – какой-то, какое-то, какая-то.
Кайрал – *зд.* благодарность, награда; быть награждённым, отмеченным.
Кал – оставаться, остаться.
Калабуқ – голубь.
Калғаны – оставшееся, последнее.
Калғанчы – последний, самый незначительный.
Калтрат – трястись, сотрясаться.
Калық – народ; толпа.
Калын – толстый, широкий.
Канче – сколько.
Канче-канче – несколько.
Капчый – быстро, немедленно.
Қара: қара сананғаны – зависть.
Қарактығ – зрячий.
Қарала – чернить, испытывать враждебность, проклинать; оскорблять.
Қарашкы – темнота, мрак.
Қарған – клясться: **аймақчылар көзүнче қарғанды** – он поклялся в присутствии гостей.
Қарындаш – родственник; брат; **эр-қарындаш** – брат; **кыс-қарындаш** – сестра.
Қарчы – назад, обратно.
Қарчыйлан – обернуться (назад).

- Қатпаш** – комната.
- Қатчы-чозақчы** – книжник, учитель Закона.
- Қодырын** – вырвать себя (из земли), подняться вверх.
- Қожа** – совместно, сообща, вместе.
- Қожул** – быть прибавленным, прибавиться, добавиться.
- Қол** – рука: **аны қолынаң ал-келип** – взяв её за руки; **қолы кур-парған** – (человек) с высохшей рукой.
- Қорат** – тратить, растрчивать.
- Қорукқанче: қорукқанче қайғалдылар** – удивлялись и ужасались одновременно.
- Қоштағы, қошта** (кижи) – *зд.* ближний.
- Қубул** – изменяться (внешне), преображаться; **қубулғаны** – преобразование.
- Қудай** – Бог.
- Қуй** – пещера, грот.
- Қул** – раб; слуга.
- Қулақ** – ухо, уши: **қулақтары ажыл-парды** – уши стали слышать (*букв.* уши отворились, раскрылись); **қулақтың кижі уғыб-алзын** – слышащий да услышит (*букв.* пусть услышит имеющий уши).
- Қушың** – кувшин; сосуд.
- Қураған** – ягнёнок, агнец: **пасха қурағаны** – пасхальный ягнёнок.
- Қурсақтығ** – беременная.
- Қур-пар** – засохнуть.
- Қуруғ** – *зд.* ни с чем, с пустыми руками.
- Қут** – душа.
- Қучақтан** – обнять; взять на руки (ребёнка).
- Қыйал** – *зд.* грех; **қыйалын (қыйал эткенин) ашты** – исповедался; **қыйалын таштады** – простить чей-л. грех; **қыйалға түш** – впасть в грех; **қыйалға түжүр** – вводить в грех.
- Қыйалығ кижі** – грешник.
- Қыйбран** – шевелиться, двигаться; **қыйбран полбас кижі** – парализованный человек.
- Қыйғыр** – кричать.
- Қыйғырыш** – кричать в один голос.
- Қыйнал** – страдать, мучиться.
- Қыйнаттырып: қыйнаттырып чадар** – будет жить, испытывая (от других) страдания.

- Қыйын одур** – сидеть полулёжа, облокотившись.
Қыл – *зд.* шерсть: **төө-мал қылы** – верблюжья шерсть.
Қылғала – дать росток (о растении).
Қылыш – *зд.* меч.
Қынғаны – благоволение чье-л., к кому-л.
Қыра – земля, пашня.
Қыртыш: қыртыжа тарындылар – возмущались (*букв.* ненавидя обижались).
Қысқат – сокращать, делать меньше (по количеству).
Қыскарт – сокращать, делать меньше (по количеству).
Қыста – притеснять, учинять притеснения.
Қыстат – *зд.* быть сдавливаемым (толпой).
Қычағлары – соблазны, страсти.
Қыыр – читать: **қырбадаар ба?** – вы что, не читали?
Қыыр – *зд.* звать кого-л.; созывать кого-л.
Қыырыб-ал – созвать, подозвать, вызвать (к себе).

К

- Кебе** – лодка.
Кеден – холст.
Кедертин – со стороны, издалека.
Кедре – в сторону (от кого-л., чего-л.).
Кезе: кезе шапты – отрубил.
Кезер: аш кезер тужы – время уборки хлеба (*букв.* время срезания ячменя, хлеба).
Кел – приходиться.
Келиб-одур – приходиться время от времени, друг за другом, один после другого.
Кемчиленгени – жадность.
Кеп – одежда.
Керек – дело; потребности, интересы: **позының керектерин таштабыссын** – пусть он оставит свои собственные интересы.
Керек – нужный, необходимый; необходимо.
Керек: төйі сөзі керегин – смысл, значение притчи.
Кере тарт – распинать, распять: **Аны креске кере тарт** – распни Его на кресте.
Керсе – *зд.* умный, верный, правильный: **керсе сөс** – верное, правильное слово.

- Киж:** **кижи алған оол** – *зд.* жених.
- Кичен** – требовать, добиваться; стремиться.
- Киченгени** – стремление (к чему-л.): **пайлап киченгени** – стремление к богатству, соблазн богатства.
- Киченип** – настоятельно, настойчиво.
- Көбүк** – пена.
- Көдүр** – *зд.* приносить жертву Богу: **Кудайга көдүрип көдүр** – принеси Богу жертву.
- Көдүрип** – жертва, жертвоприношение.
- Көзүнчө** – в присутствии кого-л., на виду у кого-л., при ком-л.: **аймакчылар көзүнчө** – в присутствии гостей.
- Көлек** – тень, сень.
- Көндүр** – искушать (кого-л. чем-л.).
- Көңнү:** **көңнүлерин пулғанып** – будучи в смятении.
- Көңнүнчө:** **Меең көңнүнчө полбан, Сеең көңнүнчө ползын** – пусть будет не так, как хочу Я, но так, как хочешь Ты.
- Көргүзе** – напоказ.
- Көргүс** – показывать.
- Көрөө, керее** – *зд.* свидетельство: **кижилерге көрө ползын** – пусть люди будут свидетелями; **көрөө этти** – засвидетельствовал, дал показания: **Менең аара көрөө эдип айдарга тургузарлар** – поставят (вас) свидетельствовать обо Мне.
- Көрөөчи, кереечи** – *зд.* свидетель.
- Көриб-ал** – увидеть.
- Көрүн** – быть видимым, показываться, явиться.
- Көөлен** – любить.
- Көөлене:** **көөлене айтты** – сказал с любовью.
- Крес, крес-ағаш** – крест: **позының крес-ағажын аппараттын** – пусть несёт свой крест.
- Кресте** – крестить, т.е. омывать водой в знак очищения: **Мен слерди суғба крестепчам, Ол теңе слерди Ағарың Тынынма крестер** – Я вас крещу водой, а Он будет крестить вас Святым Духом.
- Крестеэчи** – Креститель.
- Крестен** – креститься.
- Күмүш** – серебро; серебряный.
- Күзрек** – гром.
- Күт** – вырасти, дать прирост.
- Күштигаарак** – более сильный, более великий.

М

Мазар – базар, рынок.

Маң: маң чоқ полды – некогда было (что-л. сделать).

Маттап – пристально, внимательно; весьма, очень; **маттап көртирлер** – они внимательно смотрели, оказывается.

Матыр пол – *зд.* быть смелее, мужайтесь: **матыр полаар** – будьте смелее.

Мекке – обман, хитрость.

Меккеге кир – войти в обман, обмануться.

Меккелеткени: кижини меккелеткени – коварство.

Миндиг – такой.

Мна – вот.

Моғат – причинить страдание, мучить.

Мөңүс – слабый, бессильный.

Мөңүсре – ослабнуть, обессилеть (от голодания).

Мөт – мёд: **ачық мөт** – дикий мёд, мёд диких пчёл.

Мүн – садиться верхом: **мүнип парды** – ехал верхом.

Мында – здесь.

Н

Наа – новый.

Наара: наара пас – теснить (кого-л.), давить, придавливать (кого-л.).

Набачы – заплата.

Найна – обвинять.

Найнағаны – обвинение.

Нана-түш – отречься: **Пётр үш қада Менен нана-түжер** – Пётр три раза отречётся от Меня.

Нан – возвращаться назад, домой.

Нандыр – отправить назад, домой.

Нанчы – давить (*зд.* виноград).

Нег – побеждать, победить.

О

Обал: обал түш – *зд.* получить наказание, горе, разрушение (за грехи): **обал түжер** – будет наказание.

Оғлу: Қудайдың Оғлу – Сын Бога.

Одур – садиться, присаживаться.
Одурт – посадить (в тюрьму).
Ойук – отверстие (рукотворное), дыра.
Ойукта – сделать отверстие.
Он – десять; **он-ийги** – двенадцать.
Оорлар: **оорлар кереги** – кража, воровство.
Орғак – серп.
Орнаш – менять (деньги).
Орнашчаң – меняющий: **акча орнашчаң кижги** – меняла.
Орун – сиденье, место; скамья.
Отта – есть траву: **оттап чөр** – пастись.

Ö

Öдүк – *зд.* обувь, сандалии.
Öдүр – убивать.
Öдүрер: **кижи öдүрер кереги** – убийство.
Öдүр-сал – убить.
Öдүрүл – быть убитым, казнённым.
Öзальнаң – отдельно (от всех), наедине (с группой людей).
Öзере – друг друга; между собой: **өзере сураштылар** – спрашивали друг друга, недоумевали.
Öкпелен – раздражаться.
Öксүс – сирота; вдова: **өксүс қалған эпчи** – овдовевшая жена.
Öл-пар – умереть.
Öлүм – смерть, гибель; смертельный, смертный; **öлүм ачийы** – смертная тоска.
Öбр – стадо: **шошқалар öбри** – стадо свиней.
Öрген – *зд.* кол.
Öске – другой, прочий; **өскелери** – остальные, другие.
Öчеш – ненавидеть (кого-л.); мстить (кому-л.).
Öштү – спина.

П

Пағлап-сал – привязать.
Пағлап-салған – привязанный.
Пағлатырған – сотканный; связанный: **төб-мал қылынаң пағлалтырған** – была соткана из верблюжьей шерсти.
Пағры – склон (горы): **тағдың пағрында** – на склоне горы.

- Падырбаш** – палец.
Пажаачы – старейшина, руководитель.
Пазок – снова, опять.
Пайа – в тот ранее упоминаемый раз, давеча.
Пайағы – ранее упоминаемый (человек, предмет).
Пайок – давно уже.
Палығ – *зд.* язва: **чазылбас палығлығ киж**и – прокажённый, болеющий проказой (*букв.* с незаживаемыми язвами).
Пар – идти, следовать.
Парата – ворота, калитка.
Парчын – все, всё, каждый: **парчын киж**и – каждый человек; все (люди); **парчын небе** – всё; **парчын черде** – везде.
Пас – *зд.* давить; заглушать (рост растения); писать.
Пашқой – молиться: **турып пашқойды** – стоял молился.
Пашқой-сөс – молитва.
Паш-пилеечи – владыка; имеющий власть.
Пашта – руководить, управлять, властвовать: **Кудайдын**
Паштағаны – Царство Божье.
Паштак – колос.
Паштапқы – первый; начальный; главный.
Паштапқызы: **энне паштапқызында** – в самом начале (мира).
Педе – так, таким образом.
Пек – крепкий, устойчивый, надёжный.
Пекте – укреплять; закреплять; заковывать: **тебирбе пек-тептирлер** – его заковывали в железо, в оковы.
Пелнеген – *зд.* предназначен, приготовлен.
Пелнеп-сал – приготовить, подготовить.
Пер – дать, давать.
Перил – быть даденным, даваться.
Пил: **паш пил** – властвовать: **қалықтың пажын пилчалар** – они властвуют над народом.
Пилбес: **кижи пилбес ақ кеп** – одежда, белизна которой невозможна для людей (люди не могли бы создать такую белизну).
Пилдирбен – незаметно.
Пилиб-ал – понять, уловить.
Пилин – почувствовать.
Пилинмен – без памяти (бежать).
Пилиштиғ – понятно, ясно.

- Пилдир** — давать о себе знать; изображаться, обозначать.
- Пир**: **пир када** — однажды, как-то.
- Пирге** — вместе (с кем-л.): **пирге парды** — шёл вместе (с кем-л.).
- Пирси** — один из (многих).
- Питик** — петух.
- Пичик** — книга; Священное Писание, Библия (зд. книги Ветхого Завета).
- По** — этот, эта, это.
- Пожат** — отпустить, пустить.
- Пожат-сал** — погубить.
- Пожат-парған** — ветхий, негодный; испорченный.
- Полба** — не иметь возможности (что-л. сделать): **танып полбады** — не смог узнать (кого-л.).
- Полған-на** — первый же (случившийся, попавшийся): **полған-на суббот күнде** — в первую же субботу.
- Порас** — сумерки.
- Пөле** — разделить (целое) на части: **элигден пөлеп, одурттылар** — их посадили по пятьдесят человек.
- Пөлүн** — притворяться, лицедействовать.
- Пөлүн-пар** — разделиться, потерять целостность.
- Полуш** — помощь; помогать.
- Пораан** — буря, шторм: **пораан шабысканда** — когда разразился шторм.
- Пош** — свободный, не занятый.
- Прези** — один из (нескольких).
- Пророк** — пророк.
- Пулған** — быть в смятении: **қалық пулғанып қазырлаған тем** — время народного мятежа (букв. время смятения и буйства народа).
- Пулут** — облако.
- Пуралығ** — виновный.
- Пурлук-пар** — захлебнуться (водой), утонуть.
- Пурнада** — сначала.
- Пүдүр** — строить, воздвигать; создавать.
- Пүдүрчи** — строитель.
- Пүт** — верить.
- Пүт-тур** — твёрдо верить.

Пырлаш – трястись (от страха).

Пыш – зреть (о хлебе).

Пыш-пар – созреть (о хлебе).

С

Са – не так ли, не правда ли.

Сайа: полған сайа чилеп – как прежде.

Сайал – разбираться (по частям), рушиться.

Сақ пол – *зд.* быть бдительным, не смыкать глаз.

Сақта – ждать, ожидать.

Сала-бер – положить, проложить (путь).

Салған – *зд.* установленный, утверждённый (закон, традиция, обычай): **абаларыбыс пурунғуда салған чозағы** – обычай (традиция), нашими предками установленный в древности.

Салғын – ветер.

Санан – думать (про себя, внутри себя).

Силгит – трясти, сотрясать; **силгида-берди** – стал сотрясать.

Соғада – тут же, не мешкая, сразу же.

Соо чаны – корма (лодки): **кебениң соо чанында** – на корме лодки.

Сооны – после, потом; за (кем-л.): **меең соонымда** – после меня, за мной.

Сөспек – *зд.* заповедь: **Кудай перген сөспеги** – Божья заповедь.

Сөс уқ – слушаться, подчиняться.

Сөөк: кижі сөөгі, өлген сөөгі – тело умершего человека, труп.

Суқ-сал – засунуть (внутри чего-л.), спрятать.

Суқ-тур – макать: **калажын суқ-турчығаны** – макающий свой хлеб.

Сүрне – *зд.* призрак, привидение.

Сүрүш – следовать (за кем-л.).

Сый – подарок, дар.

Сыраңай – сразу же, тотчас же, сей же час.

Т

Таб-ал – найти, отыскать.

Табар, тавар – материя.

Табыл – найтись, иметься в наличии.

Табыш – *зд.* слух: **табыш шықты** – прошёл слух.

Тағра – чинить, подшивать: **ағларын тағартырлар** – они чинили свои сети.

Тазыл – корень.

Тайақ – посох; палка.

Талабыс – разорвать, разрывать.

Талай – море.

Талаш – спорить, отстаивать своё мнение.

Талла – выбирать, избирать.

Таллаған – выбранные, избранные: **таллаған кижилер** – избранные.

Таныб-ал – узнать (кого-л.).

Таң – заря, рассвет; **таң атқалақ тем** – время до рассвета.

Таңзын – дивиться, удивляться, изумляться; **таңзынманы таңзындылар** – весьма удивились.

Таңма – знак, знамение: **тегридағы таңмазын көргүзерге кичендилер** – они добивались от Него знамения с небес.

Тап – найти, придумать, выдумать: **по айтқаны Ол қайдаң тапты-не?** – откуда же у Него всё это (где же он нашел всё это)?

Тап – родить: **пала тапты** – (она) родила дитя.

Таралып тес – разбежаться.

Таш – камень.

Ташқар – пространство снаружи дома, жилища; **ташқарда** – на улице, во дворе.

Ташта – бросать, оставить.

Ташта – *зд.* прощать: **қыйалларын таштазын** – пусть он простит вам ваши грехи.

Таштал – *зд.* быть прощённым, прощаться: **қыйалларын таштал-парды** – твои грехи прощены.

Ташты – наружное пространство чего-л.

Таштығ – каменистый.

Те: **теди** – он сказал; **тедим** – я сказал.

Тег – касаться, прикасаться; трогать.

Тегибис – прикоснуться.

Тежик – отвести, дыра.

Тезе: **Ол тезе** – но Он.

Тезибис – сбежать, убежать.

Тем – время, пора.

Темне – мерить, измерять.

Тере – *зд.* кожаный.

Тес – убегать, скрываться.

Тизелен – стать на колени.

Тил – язык: **тили шежил-парды** – он стал говорить (*букв.* язык его развязался).

Тилаас – весть, новость: **Ақ Тилаас** – Благая Весть; смысл (чего-л.): **төй сөстиң тилаазы** – смысл притчи.

Тилаасчы – Божий вестник, глашатай, ангел (в человеческом облике).

Тиле – искать: **Сени кижилер тилепчалар-но** – Тебя же люди ищут.

Тириғ – живой, живущий.

Тирил: **тирилип тур** – воскреснуть, восстать из мёртвых; возродиться.

Тобрақ – земля, почва.

Тоғаш – встретить.

Тоғлана-бер – стать кататься (по земле).

Тоғра – *зд.* против (кого-л., чего-л.): **анзы лардаң тоғра көрее ползын** – пусть то (ваше действие) будет свидетельством против них; **пистең тоғра парбачаң кижиде, ол пистең чандағы кижиде полча** – кто не против нас, тот за нас (наш); **тоғра көрее** – свидетельство против.

Токтат – останавливать.

Толдра – полно, битком.

Толкуғ – волна.

Тоола – уважать; **улуғ тоола** – почитать.

Тоос – насыщаться, наедаться.

Тоос-пар – насытиться, наестся.

Тоостыр – насыщать, накормить досыта.

Төгүл – проливаться.

Төжек – постель.

Төзи: **эм төзи** – основа, фундамент дома.

Төй – *зд.* подобный, точно такой же: **по кижилер қадаачы чок күйларға төй** – эти люди подобны овцам без пастуха.

Төй сөс – притча, иносказание.

Төйле, төйлеп айт – говорить притчами: **үренчи үрен салганыңға төйлеп айтқаны** – притча о сеятеле.

Тöö, тöö-мал – верблюд.
Тудугчы – *зд.* разбойник.
Туңма – младший брат.
Тура – город.
Турғус – ставить.
Тут – задержать, схватить.
Түген-пар – кончиться, закончиться.
Түкүр – плевать, оплёвывать.
Түндере – лицом вниз.
Түс – ровный.
Түрме, түрбе – тюрьма, темница.
Түш: суға түш – тонуть.
Түш-пар – упасть.
Түш тем – полдень.
Тыла – бурьян, заросли.
Тынан – отдыхать.

У

Уғус – сообщать (вслух).
Уғул-пар – послышаться, раздаться (о голосе).
Уғыб-ал – услышать.
Уйа – гнездо.
Уйадын – стыдиться (кого-л., чего-л.).
Уйат – стыд: **уйады чоқ полғаны** – наглость, бесстыдство;
уйады чоқ киж – человек, потерявший совесть, отвергнувший волю Бога.
Уйаттыр – стыдить.
Уйғу – сон: **уйғуға пастырбан одураар** – сидите и не спите
(букв. не позволяйте сну сдавить вас).
Узу – спать.
Ук – слушать, слышать: **уксар** – вы послушайте.
Улуғла – возносить, оказывать почёт.
Улуғлары – старейшины, знать (народа, страны).
Улуғ: улуғ сананғаны – гордость.
Улчак – крошка (хлеба).
Уннаттыр – давать возможность узнать, знакомить.
Ураза – пост; **ураза тутты** – держал пост, постился.

Урун — ввергнуться во что-л.: **чабалга урунмайын теп, пашкойаар** — молитесь, чтобы вы устояли перед злом.

Учуғыш тўш — слететь вниз (о птицах).

Ў

Ўдре — навстречу (чему-л., кому-л.); **ўдре салғын** — встречный ветер.

Ўзе: **ўзе тарт** — разрывать.

Ўзўттир: **тынын ўзўттирип ўлерге** — отдать свою жизнь (букв. умереть, позволив убить себя).

Ўзўл-пар: **Ааң тыны ўзўл-парды** — Он скончался (букв. душа Его оборвалась).

Ўле — раздавать; распределять: **акчаны чоқ кижилерге ўлеп пер** — деньги свои раздай нищим.

Ўлеш — делить между собой.

Ўлўш — доля.

Ўн — голос.

Ўн салып — громко, что есть силы (кричать).

Ўреп-пар — прийти в негодность.

Ўргедиғ, ўргедий — учение.

Ўргедигчи — учитель, равви.

Ўргенчик — ученик; апостол: **ўргенчиктери** — Его ученики.

Ўрен — семя; плод; **ўрен сал** — сажать семя, сеять; **ўрен четтирген** — семя дало плод.

Ўренне — сеять.

Ўренчи — сеятель.

Ўскер — глухой, не слышащий.

Ўстўнче: **суг ўстўнче** — по поверхности воды.

Ч

Чабал: **чабал сағыштар** — злые помыслы; **чабал сананғаны** — дурное мнение (о ком-л.).

Чабаланғаны: **кижиге чабаланғаны** — подлость.

Чабаллап: **чабаллап айтқаны** — сквернословие.

Чағда — соглашаться (с кем-л.).

Чағына — приближаться.

Чағыс — единственный.

Чағыска — *зд.* наедине (с собой, с кем-л.).

- Чажын** – прятаться, скрываться.
Чазыл-пар – излечиться, вылечиться.
Чай – расстилать.
Чакшы – *зд.* добро.
Чакшылыг – добрый, несущий добро, благой.
Чалаң, чалаң-чер – пустыня, место уединения.
Чалган – умолять, упрашивать.
Чалчы – слуга, работник (наёмный).
Чан – сторона; **ол чанында** – на той стороне (моря, реки).
Чапшын – прилепать, прилепиться.
Чара: чара тала – разрывать (надвое), порвать; **чара-шап** – разбивать.
Чарабас – не годный, не подходящий (что-л. делать); нельзя (что-л. делать).
Чарат – признать, принять; утвердить; дать право (совершать что-л.).
Чаратпан-сал – отвергнуть.
Чаргы – суд; **чаргыга тўжер** – будет осужден, наказан.
Чаргыла – судить; осудить.
Чарла – проповедовать, провозглашать; **чарлап чўрди** – ходил и проповедовал.
Чарык – свет; мир; **по чарык** – этот мир.
Чарылыш – разводиться (мужу с женой); **чарылышчан кат** – разводное письмо, разводное свидетельство.
Чарыт – светить.
Чарыткыш – светильник.
Час – лечить, излечивать: **Ааң кижичасканын уғыб-алып** – услышав, что Он излечивает людей.
Чаш – молодой.
Чаш: по чашка – навсегда.
Чедер – достаточно; хватит.
Чер – земля, местность.
Чес – медный: **чес акча** – медные деньги.
Честек – ягода; плод.
Чет – достигать, достичь; прибыть; дойти (до).
Чи – есть, принимать пищу.
Чиибис – съесть.

Чилеп – как, словно: **паш-пилеечи чилеп үргетча** – учит как имеющий власть.

Чобаш: чобаш пол – быть смиренным, подчиняться кому-л.

Чозак – Закон, установленный Богом. Основу Закона составляют заповеди Божьи.

Чозак: кижн салган чозактары – традиции, обычаи, установленные человеком, человеческие заповеди, человеческие предания.

Чойла – лгать: **чойлаган көрөөчи полба** – не будь лгушим свидетелем, не лжесвидетельствуй.

Чок эт – уничтожить, устранить.

Чол – дорога, путь.

Чоокта – рассказывать.

Чорукта – *зд.* путешествовать, странствовать.

Чөйгө: чөйгө чөрча – изменяет, прелюбодействует; **чөйгө чөргени** – супружеская измена, прелюбодеяние.

Чөп – совет; договор; **чөп алышканы** – *зд.* завет, договор.

Чөпке кир – согласиться, договориться.

Чөптөш – советоваться (с кем-л.).

Чукка – тихо, незаметно.

Чүс-пажы – командир сотни (войска): **шеригин чүс-пажы** – командир сотни.

Чүче – немного, недолго.

Чы – же; а, но.

Чығ – прятать; хоронить; **чығ-салдылар** – схоронили.

Чылааш – голый.

Чырчы – чайная чашка, кружка.

Чыстығ: чараш чыстығ – душистый, ароматный.

Чыылығ – собрание.

Чыылыш – собираться вместе, сходиться, съезжаться; **калык чыылыш-парды** – народ собрался.

Ш

Шабыр – *зд.* верхняя одежда.

Шағ – война.

Шағланыш – воевать между собой, вести (внутренние) распри.

Шағлаш – воевать друг с другом.

Шағчы – воин.

Шайғақ: шайғақ чӱргени – разврат, блуд.

Шайтан – сатана.

Шалчығанче: шалчығанче айтты – сказал резко, недовольно, строго; сказал, обрывая идущий спор.

Шаптығ – славный, имеющий славу; со славой; **шаптығ-алғыштығ киргени** – славный и благословенный въезд.

Шапчақ – кадушка; бочка.

Шарытқаш – саранча.

Шеберлен – беречься.

Шедик – трудный; трудно; трудность, проблема.

Шен – *зд.* мера.

Шериг – войско; полк; *зд.* легион.

Шеш – *зд.* развязывать; отвязывать; объяснять, растолковывать.

Шошка – свинья.

Шура тарт – вытащить (меч).

Шығара: шығара шық-парды – вышел вон; **айналарды шығара сӱрдилер** – они изгоняли бесов.

Шығар – выводить наружу; выносить (решение); **чӱп шығардылар** – вынесли решение.

Шыда – терпеть: **слерге қайа четтире полып, шыдайын?** – до каких пор буду вас терпеть?

Шық – подниматься вверх: **таға шықтылар** – они поднялись на гору.

Шық – *зд.* нарушать (данное обещание, слово): **перген сӱзинең шықты** – нарушил своё обещание.

Шық-кел – выйти (наружу из чего-л.).

Шыла – мазать, смазывать, натирать (мазью): **ағрығ кижилерди қайақпа шылап-келип, частылар** – они излечивали больных, помазав их маслом.

Шын – правда, истина.

Шынап – на самом деле, в действительности.

Шынна – испытывать: **анда шайтан Аны шыннап кӱртир** – там Его испытывал сатана.

Шыннаттыр – быть испытываемым: **Иисус шайтанға шыңнаттырча** – Иисус испытывается сатаной.

Шым – тихо; **шым пол** – затихать; **шым-шырық** – тишина.

Ы

Ызык – *зд.* жертвенный: **ызык қалаш** – жертвенный хлеб.

Ыйбан – Иоанн.

Ық – плыть (на лодке).

Ылтам – скоро, через весьма недолгое время.

Ыс – посылать, направлять, поручать сходить куда-л.

Э

Эбес – не: **қалын эбес** – не толстый.

Эбире – вокруг (кого-л., чего-л.).

Эди-чаны – тело, плоть.

Эжик-алы – двор, территория двора.

Эзен-менчи – приветствие и поклон.

Эм – дом, жилище.

Эмисчиған: пала эмисчиған – (женщина) кормящая ребёнка.

Эмчи – врач, лекарь.

Эн – спускаться вниз (с горы): **тағдаң энчиғаннарында** – когда они спустились с горы.

Эндир – спускаться вниз.

Эннеп – на плечах (нести кого-л., что-л.).

Эн-чер – территория вне селений; *зд.* пустыня, пустошь, пустынь.

Энчи – наследство.

Энчилен – наследовать, получать наследство.

Эпчи – жена; женщина.

Эрбек – разговор, беседа.

Эрбектеш – беседовать друг с другом.

Эрт – миновать, проходить мимо; пройти.

Эрт: эрт полбас чадыг – вечная жизнь.

Эт – делать; совершать; создавать.

Эткенде – следовательно, стало быть, значит.

Ээзи – хозяин (чего-л., чей-л.); **эмниц ээзи** – хозяин дома.

МАРК ПАСҚАН АҚ ТИЛААС

*Евангелие от Марка
на шорском языке*

Институт перевода Библии
Лицензия № 01271 от 22.03.2000
101000 Россия, Москва, Главпочтамт, а/я 360

Подписано в печать
Формат 84×108 ¹/₃₂. Печать офсетная. Усл. печ. л. 11,76
Тираж 1000 экз. Заказ №

Отпечатано с готовых диапозитивов
в типографии «Принткорп»
ЛП № 347 от 11.05.1999
220141 Беларусь, Минск, Староборисовский тракт, 40